

ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΕΙΟΥ

«ΔΙΑΖΩΜΑ»

Τρίτη 21 Οκτωβρίου 2014

Σήμερα, **Τρίτη 21 Οκτωβρίου 2014**, στο επί της οδού Μπουμπουλίνας 30, γραφείο του Σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ», έγινε συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου.

Παρόντες ήσαν:

Σταύρος Μπένος, πρόεδρος,

Πέτρος Θέμελης, αντιπρόεδρος,

Βασίλης Λαμπρινουδάκης, γενικός γραμματέας,

Γιώργος Κουρουπός, ταμίας,

Χρήστος Λάζος, μέλος,

Κωνσταντίνος Μπολέτης, μέλος,

Τέτη Χατζηνικολάου, μέλος.

Επίσης, το δεύτερο μέρος της συνεδρίασης παρακολούθησαν οι κ.κ. Φωτεινή Μπέλλιου και Γιώργος Νίνος, αρχιτέκτονες – μηχανικοί και μελετητές του αρχαίου θεάτρου της Ερέτριας, ο βουλευτής Ευβοίας, κος Συμεών Κεδίκογλου, καθώς και οι κ.κ. Ανδρέας Ζαμπέτας και Κώστας Τσακάλης, εκπρόσωποι της Κίνησης Ενεργών Πολιτών Ερέτριας «Η ΜΕΔΟΥΣΑ».

1. Έγκριση του απολογισμού της Ζ' Γενικής Συνέλευσης του σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ».

Ο πρόεδρος, κος Σταύρος Μπένος, ενημέρωσε τα μέλη του συμβουλίου για τα έξοδα της Ζ' Γενικής Συνέλευσης, την οποία πραγματοποίησε το σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ» στη Θεσσαλία από την Παρασκευή 19 έως και την Κυριακή 21 Σεπτεμβρίου 2014.

Εν συνεχεία έθεσε υπ' όψιν τους τον παρακάτω απολογισμό εξόδων:

ΕΞΟΔΑ Ζ' ΓΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ	
ΠΟΥΛΜΑΝ	9.260,00
ΛΕΥΚΩΜΑ - ΤΟΠΙΚΑ ΠΡΟΙΟΝΤΑ	5.277,66
ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ,ΜΠΟΥΦΕΣ ΠΑΡΚ	4.880,00
ΚΑΡΕΚΛΕΣ ΛΑΡΙΣΑ,ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΑ	1.365,30
ΕΝΤΥΠΑ ΓΕΝ.ΣΥΝΕΛΕΥΣΗΣ	3.184,49
ΜΠΟΥΦΕΣ ΛΑΡΙΣΑΣ	731,62
ΤΣΑΝΤΕΣ,ΚΑΠΕΛΑΚΙΑ,ΜΑΞΙΛΑΡΑΚΙΑ	3.475,61
ΕΙΚΟΝΑ,ΗΧΟΣ ,ΦΩΣ	3.173,34
ΑΠΟΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΗ	473,55
ΠΑΡΚΙΝΚ,ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΑ	280,00
ΜΠΛΟΥΖΑΚΙΑ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ	300,00
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	32.401,57

Τα μέλη του συμβουλίου, αφού συνεχάρησαν για μια ακόμη φορά τον πρόεδρο για την άποψη διοργάνωση της Γενικής Συνέλευσης του σωματείου, ενέκριναν ομόφωνα τον απολογισμό των εξόδων της.

Αμέσως μετά, ο κος Γιώργος Κουρουπός, ταμίας του συμβουλίου, εισηγήθηκε τη μείωση των εισηγήσεων, οι οποίες πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της δεύτερης ημέρας της Γενικής Συνέλευσης του σωματείου, καθώς κατά τη φετινή γενική συνέλευση οι εισηγήσεις αυτές διήρκησαν πολλή ώρα και ως εκ τούτου παρατηρήθηκε αφ' ενός η κόπωση του κοινού, αφ' ετέρου η αδυναμία επεμβάσεων από τα μέλη του σωματείου.

Η συζήτηση γενικεύτηκε και όλα τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου θεώρησαν εύλογες τις επισημάνσεις του κου Κουρουπού, τις οποίες στο μέλλον θα αξιοποιήσουν για την αρτιότερη οργάνωση των Γενικών Συνελεύσεων.

2. Πρόταση του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ» για το σχεδιασμό και την υλοποίηση Πολιτιστικής Διαδρομής στη Νότια Πελοπόννησο.

Ο πρόεδρος, κος Σταύρος Μπένος, ενημέρωσε τα μέλη του συμβουλίου ότι έχει ξεκινήσει με πρωτοβουλία του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ» η προετοιμασία για το σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός προγράμματος Πολιτιστικής Διαδρομής στη Νότια Πελοπόννησο, το οποίο θα περιλαμβάνει τους αρχαιολογικούς χώρους και τα αρχαία θέατρα των νομών Μεσσηνίας,

Λακωνίας και Αρκαδίας. Το πρόγραμμα αυτό, ανέφερε ο κος Μπένος, θα σχεδιαστεί κατά το πρότυπο της Πολιτιστικής Διαδρομής των αρχαίων θεάτρων της Ηπείρου, με προοπτική η υλοποίησή του να ενταχθεί στο νέο Ε.Σ.Π.Α. 2014-2020.

Ο κος Μπένος σημείωσε, επίσης, ότι για το πρόγραμμα αυτό έχει ήδη ενημερωθεί και η κα Όλγα Κεφαλογιάννη (Υπουργός Τουρισμού), η οποία μάλιστα εκφράστηκε θετικά για την υλοποίησή του, καθώς και οι αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού.

Εν συνεχεία ο κος Μπένος ανέφερε ότι η κα Μπέττυ Χατζηνικολάου, εμπειρογνώμων σε θέματα Τουρισμού, έχει ήδη ετοιμάσει το σχετικό κείμενο βάσης για τη Διαδρομή της Νότιας Πελοποννήσου, το οποίο τέθηκε υπ' όψιν των μελών του συμβουλίου. Το κείμενο παρατίθεται αυτούσιο στο τέλος (Επισυναπτόμενο 1).

«Στο κείμενο αυτό, συνέχισε, περιγράφεται από την αρχαιολόγο, κα Μαρία Σοφικίτου, η συμβολή του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ» στο πρόγραμμα Πολιτιστικής Διαδρομής στη Νότια Πελοπόννησο. Πιο συγκεκριμένα από το «ΔΙΑΖΩΜΑ» έχουν ήδη ανατεθεί οι μελέτες αποκατάστασης των αρχαίων θεάτρων Σπάρτης και Ορχομενού Αρκαδίας (η εκπόνηση της πρώτης μάλιστα έχει ήδη ολοκληρωθεί). Επιπλέον, το «ΔΙΑΖΩΜΑ» μπορεί να αναθέσει τις μελέτες αποκατάστασης για τρία ακόμη αρχαία θέατρα (Μεγαλόπολης, Μαντίνειας και Γυθείου), μόλις ολοκληρωθούν οι ανασκαφικές εργασίες στα μνημεία αυτά και συνταχθεί ο απαραίτητος χορηγικός φάκελος. Τέλος, το «ΔΙΑΖΩΜΑ» δύναται να αναθέσει τη μελέτη ηλεκτροφωτισμού του αρχαιολογικού χώρου της Μεσσήνης. Οι παραπάνω μελέτες θα ανατεθούν με χρήματα που θα συγκεντρωθούν στους «κουμπαράδες» (τραπεζικούς λογαριασμούς) των μνημείων αυτών. Για το αρχαίο θέατρο της Μεγαλόπολης, τέλος, προτείνω να εξετάσουμε το ενδεχόμενο συνδρομής και της Δ.Ε.Η.»

Τα μέλη του συμβουλίου εξέφρασαν την ευαρέσκειά τους για το περιεχόμενο του προγράμματος και εξουσιοδότησαν τον πρόεδρο να προβεί σε όλες τις απαραίτητες διαδικασίες για την προετοιμασία και το σχεδιασμό του προγράμματος, καθώς και για την υποκίνηση όλων των αρμόδιων φορέων για την υλοποίησή του.

3. Πρόταση και σύμφωνο συνεργασίας μεταξύ της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ» και της Περιφέρειας Ηπείρου για το σχεδιασμό και την υλοποίηση Διαδρομής Υδάτινων Πόρων στην Περιφέρεια Ηπείρου.

Αμέσως μετά, ο κος Μπένος ενημέρωσε τα μέλη του συμβουλίου ότι συναντήθηκε με τον κο Κωνσταντίνο Τριάντη, Ειδικό Γραμματέα Υδάτων του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής, ο οποίος του πρότεινε τη συνεργασία μεταξύ της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων του Υ.Π.Ε.Κ.Α., του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ» και της Περιφέρειας Ηπείρου, με

στόχο το σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός προγράμματος «Διαδρομής Υδάτινων Πόρων» στην Περιφέρεια της Ηπείρου. Για το πρόγραμμα αυτό, όπως ανέφερε ο κος Τριάντης, υπάρχει αρκετή υποδομή, καθώς το Υ.Π.Ε.Κ.Α. έχει ήδη υλοποιήσει ένα πρόγραμμα χαρτογράφησης και καταγραφής των υδάτινων πόρων της Ελλάδας. Για την επικύρωση της εν λόγω συνεργασίας ο κος Τριάντης πρότεινε, μάλιστα, την υπογραφή μιας τριμερούς σύμβασης (συμφώνου συνεργασίας) μεταξύ των τριών εταιρών που προαναφέρθηκαν.

Εν συνεχεία, ο κος Μπένος, ενημέρωσε τα μέλη ότι ο ίδιος συμφωνεί με το σχεδιασμό και την υλοποίηση του παραπάνω προγράμματος, και εισηγήθηκε στα μέλη την έγκρισή του. Τέλος τους ενημέρωσε ότι ανέθεσε ήδη στην κα Μπέττυ Χατζηνικολάου τη σύνταξη του σχεδίου του συμφώνου συνεργασίας των τριών μερών, το οποίο συντάχθηκε ήδη και τέθηκε υπ' όψιν των μελών του συμβουλίου (Επισυναπτόμενο 2^ο).

Τα μέλη του συμβουλίου εξέφρασαν αρχικά την ευαρέσκειά τους για το παραπάνω πρόγραμμα και, αφού μελέτησαν προσεκτικά τους όρους της τριμερούς σύμβασης, ενέκριναν ομόφωνα το σχεδιασμό και την υλοποίηση του προγράμματος της «Διαδρομής των Υδάτινων Πόρων της Ηπείρου». Τέλος, εξουσιοδότησαν τον πρόεδρο να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την υπογραφή του συμφώνου συνεργασίας μεταξύ της Ειδικής Γραμματείας Υδάτων του Υ.Π.Ε.Κ.Α., του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ» και της Περιφέρειας Ηπείρου.

4. Ενημέρωση για την απαλλοτρίωση του αρχαίου θεάτρου της Αμφίπολης.

Ο κος Σταύρος Μπένος ενημέρωσε τα μέλη ότι προχωρούν οι διαδικασίες για την απαλλοτρίωση του ακινήτου, όπου βρίσκεται το αρχαίο θέατρο της Αμφίπολης, και ότι το κόστος της πρόκειται να καλυφθεί από το σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ».

Πιο συγκεκριμένα ο κος Μπένος ανέφερε ότι με την υπ' αριθμόν 1731/2014 απόφαση του Μονομελούς Εφετείου Θεσσαλονίκης έγινε δεκτή η αίτηση του Ελληνικού Δημοσίου κατά του ιδιοκτήτη του ακινήτου, κ. Δημητρίου Κωνσταντινίδη, για τον καθορισμό της προσωρινής μονάδας της αποζημίωσης του απαλλοτριωθέντος ακινήτου και ότι η προσωρινή τιμή μονάδας ανέρχεται στο ποσό των 0.75 ευρώ / τ.μ. για το ακίνητο και στο ποσό των 20 ευρώ για τα επικείμενα (ελαιόδεντρα). Η δικαστική απόφαση επισυνάπτεται στο τέλος (βλ. Επισυναπτόμενο 3^ο – Pdf).

«Επομένως, συνέχισε ο κος Μπένος, το “ΔΙΑΖΩΜΑ” πρέπει τώρα να καταβάλει το ποσό των 5.713, 61 ευρώ για την κάλυψη του συνολικού κόστους της δαπάνης της απαλλοτρίωσης, το οποίο θα διατεθεί από τον «κουμπάρά» (τραπεζικό λογαριασμό) που έχει ανοίξει το “ΔΙΑΖΩΜΑ” για το αρχαίο θέατρο της Αμφίπολης».

Τέλος, ο κος Μπένος εισηγήθηκε τη διάθεση και μεταφορά από το αποθεματικό του σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ» στον «κουμπάρα» του θεάτρου της Αμφίπολης του ποσού των 6.000 ευρώ, προκειμένου να καλυφθεί το κόστος της απαλλοτρίωσης. Η μεταφορά του παραπάνω ποσού κρίνεται απαραίτητη, καθώς την τρέχουσα περίοδο ο «κουμπάρας» του αρχαίου θεάτρου της Αμφίπολης έχει μηδενικό υπόλοιπο.

Τα μέλη του συμβουλίου εξέφρασαν την ικανοποίησή τους για την παραπάνω εξέλιξη και ενέκριναν ομόφωνα τη διάθεση του ποσού των 6.000 ευρώ από το «ΔΙΑΖΩΜΑ», προκειμένου να καλυφθεί το κόστος της απαλλοτρίωσης ακινήτου για τη μελλοντική ανασκαφή του αρχαίου θεάτρου της Αμφίπολης. Τέλος, εξουσιοδότησαν τον πρόεδρο για την κατάθεση του παραπάνω ποσού στο ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων για λογαριασμό του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ».

5. Έγκριση του σεναρίου του ντοκιμαντέρ «ΜΟΥΣΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΟΣ» για τα αρχαία θέατρα της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

Ο κος Χρήστος Λάζος, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου, ενημέρωσε τα μέλη ότι κατατέθηκε προς έγκριση στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού (Δ.Ι.Π.Κ.Α., αρμόδιες Εφορείες Αρχαιοτήτων και εν συνεχεία Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο) το σενάριο του ντοκιμαντέρ για τα αρχαία θέατρα της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας, με τίτλο «ΜΟΥΣΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΟΣ».

Το σενάριο παρατίθεται στο τέλος (βλ. Επισυναπτόμενο 4^ο).

Τα μέλη του συμβουλίου, αφού μελέτησαν προσεκτικά το περιεχόμενό του, ενέκριναν ομόφωνα το σενάριο του ντοκιμαντέρ για τα αρχαία θέατρα της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

6. Παρουσίαση και παράδοση της οριστικής μελέτης του αρχαίου θεάτρου της Ερέτριας.

Οι κ.κ. Φωτεινή Μπέλλιου και Γιώργος Νίνος αρχιτέκτονες – μηχανικοί και μελετητές του αρχαίου θεάτρου της Ερέτριας, παρουσίασαν στα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου την οριστική μελέτη αποκατάστασης του αρχαίου θεάτρου της Ερέτριας, η οποία εκπονήθηκε από τους κ.κ. Νίκη Αποστόλου, Φωτεινή Μπέλλιου και Γιώργο Νίνο.

Πιο συγκεκριμένα αναλύθηκαν οι προτάσεις ανά περιοχή του θεάτρου, οι οποίες απαντούν στους τρεις βασικούς στόχους της μελέτης:

A. Για την προστασία του μνημείου και την αντιμετώπιση των δομικών και οικοδομικών προβλημάτων του και προκειμένου να αντιμετωπιστούν κατά το δυνατόν οι βλάβες που έχει υποστεί και να αποφευχθεί η περαιτέρω επιδείνωση της φθοράς του, προτάθηκαν τα εξής:

- η στερέωση του δομικού υλικού με συγκολλήσεις, μικροενέματα και συμπλήρωση από τεχνητό λίθο σε περιοχές, όπου κρίνεται εντελώς απαραίτητο,
- η ανάταξη εδωλίων και τμημάτων των αναλημματικών τοίχων που παρουσιάζουν απόκλιση από την κατακόρυφο, όπως το ανατολικό και δυτικό άκρο του αναλήματος της σκηνής, και το δυτικό άκρο του δυτικού αναλήματος της παρόδου,
- η μέριμνα για την διευθέτηση και την απομάκρυνση των ομβρίων υδάτων, με την κατασκευή περιμετρικού αγωγού συλλογής των ομβρίων στη θέση της 10^{ης} σειράς εδωλίων του κοίλου και η κατασκευή αποστραγγιστικών ζωνών για την προστασία των τοίχων από την ανερχόμενη υγρασία.

B. Για την αποκατάσταση της μορφής του μνημείου προτείνεται η αποκατάσταση των δομικών του στοιχείων με τις απαραίτητες συμπληρώσεις που θα συμβάλλουν στην ανάδειξή του, και στη βελτίωση της αναγνωσιμότητάς του, χωρίς να αλλοιώνουν την εικόνα του μνημείου, όπως σώζεται σήμερα. Προτείνεται η συμπλήρωση των ολοσχερώς κατεστραμμένων εδωλίων στην κάτω ζώνη του κοίλου, όπου σώζεται το μεγαλύτερο ποσοστό αυθεντικού υλικού, και η αποκατάσταση μιας ευρύτερης περιοχής στην ανώτερη περιοχή του κοίλου, όπου σώζονται μεμονωμένα εδώλια, ώστε να ενταχθούν σε μια πιο συνεκτική ενότητα. Προτείνεται, επίσης, η αποκατάσταση όλων των κλιμάκων μέχρι την ανώτερη στάθμη του πρανούς, ώστε να αναδειχθεί η χάραξη των κερκίδων και η αποκατάσταση του στενού διαδρόμου του διαζώματος σχεδόν σε όλη την περίμετρο. Θα συμπληρωθούν καθ' ύψος τα αναλήματα των παρόδων, ώστε να αναδειχθούν και να αντιστηρίζουν καλύτερα τα πρανή του κοίλου, με χρήση διάσπαρτου υλικού σε ομόλογες θέσεις, αλλά και νέου, από τεχνητό λίθο. Θα αποκατασταθούν, τέλος, τα ακραία κατεστραμμένα τμήματα της θολωτής διόδου της σκηνής και οι στάθμες των αρχικών δαπέδων στην σκηνή, την ορχήστρα και τις παρόδους. Τα δάπεδα θα διαστρωθούν με θραυστό υλικό και πατημένο χώμα αντίστοιχα, ενώ το ελεύθερο πρανές του κοίλου θα φυτευτεί με ενδημικά φυτά χαμηλού ύψους.

Στο θέατρο της Ερέτριας μόνο στο άνω πέρας του σωζόμενου κοίλου σώζεται κατά τόπους αριθμός λίθινων αυθεντικών εδωλίων σε καλή κατάσταση διατήρησης που επιδέχονται χρήση από θεατές παραστάσεων, εφόσον αποκλείεται η χρήση των σωζόμενων εδωλίων περί την ορχήστρα λόγω της έντονης, μη αναστρέψιμης φθοράς τους. Κρίθηκε επομένως δικαιολογημένα αναγκαία από τους μελετητές η προσθήκη ορισμένου αριθμού εδωλίων από νέο υλικό (τεχνητό λίθο), τα οποία θα συμπληρώσουν τα κενά μεταξύ των σωζόμενων

αυθεντικών εδωλίων στο άνω πέρας του κοίλου και θα αυξήσουν κατ' ολίγον τον αριθμό των καθισμένων θεατών.

Γ. Για την αποκατάσταση της πρόσβασης των επισκεπτών και την εξασφάλιση της δυνατότητας επιλεκτικής χρήσης του μνημείου, προτείνεται η οριοθέτηση της κίνησης με γνώμονα την προστασία του μνημείου. Αναφορικά με την ενδεχόμενη επανάχρηση του μνημείου σημειώνεται ότι με βάση την κατάσταση διατήρησης του δομικού υλικού δεν είναι δυνατή η χρησιμοποίηση του μνημείου για πολιτιστικές εκδηλώσεις στην κατώτερη ζώνη, όπου διατηρείται το μεγαλύτερο μέρος του αυθεντικού υλικού. Δυνατότητα χρήσης μπορεί να προβλεφθεί μόνο στην ανώτερη περιοχή του κοίλου, όπου το αυθεντικό υλικό είναι περιορισμένο. Σε αυτήν την κατεύθυνση προτείνεται η λύση να αποκατασταθεί η περιοχή με νέα εδώλια που φτάνουν τις 700 θέσεις. Συμπληρωματικά είναι δυνατή η χρήση και του κεκλιμένου πρανούς, καθώς έχει εξασφαλιστεί η πρόσβαση μέσω των κλιμάκων.

Οι μελετητές ανέφεραν ότι με την ολοκλήρωση της αρχιτεκτονικής μελέτης, το σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ» θα την καταθέσει στις αρμόδιες υπηρεσίες, προκειμένου και η μελέτη αυτή να περάσει τις διαδικασίες έγκρισης, μαζί με τις, ήδη κατατεθειμένες, συμπληρωματικές μελέτες συντήρησης δομικών υλικών και τη στατική μελέτη, που εκπονήθηκαν από τους Γιάννα Δογάνη και Αμερίμνη Γαλανού, και Βασίλη Κασίμη και Νικόλα Παπαηλιού αντίστοιχα.

Τα μέλη του συμβουλίου αρχικά εξέφρασαν την ευαρέσκειά τους για την ποιότητα της μελέτης. Εν συνεχεία, ο κος Πέτρος Θέμελης επισήμανε ότι οι κλίμακες που προτείνεται να αποκατασταθούν θα πρέπει να φθάσουν ως το σωζόμενο μέρος του κοίλου και όχι να προεξέχουν προς τα άνω (όπως προτάθηκε στη μελέτη). Επίσης, τα μέλη του συμβουλίου πρότειναν συμπλήρωση με νέα εδώλια να προχωρήσει σε περισσότερα κενά σημεία μεταξύ των σειρών αφενός για λόγους αισθητικής και αφετέρου για λόγους αύξησης του αριθμού των καθισμένων σε αυτά θεατών κατά τη διάρκεια των παραστάσεων. Τέλος πρότειναν στους μελετητές να εξεταστεί άλλη λύση για τη φύτευση του άνω κοίλου, προκειμένου αυτό να παραμένει χλωρό σε όλη τη διάρκεια του έτους.

Τα μέλη του συμβουλίου εξουσιοδότησαν τον πρόεδρο του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ», αφού παραλάβει τη διορθωμένη μελέτη, η οποία θα λαμβάνει υπ' όψιν τις παρατηρήσεις τους, να την προωθήσουν προς έγκριση στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υ.Π.Ο.Α., καθώς και προς την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας και το Δήμο Ερέτριας.

Τέλος, ο κος Σταύρος Μπένος ανέφερε ότι μόλις ολοκληρωθούν οι διαδικασίες έγκρισης των μελετών αποκατάστασης και συντήρησης του θεάτρου της Ερέτριας από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, θα καταβληθεί προσπάθεια για την ένταξη της υλοποίησής τους στο Πρόγραμμα της Πολιτιστικής Διαδρομής στα αρχαία θέατρα της Στερεάς Ελλάδας.

7. Αποδοχή της χορηγίας της Εταιρείας «ΒΙΚΟΣ», ύψους 5.000 ευρώ, ως ετήσια συνδρομή Εταιρικού Μέλους.

Ο πρόεδρος ενημέρωσε τα μέλη του συμβουλίου ότι η Εταιρεία «ΒΙΚΟΣ Α.Ε.», εταιρικό μέλος του σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ», κατέθεσε την ετήσια συνδρομή της για το έτος 2014, η οποία ανέρχεται στο ποσό των 5.000 ευρώ. Ακολούθως, ο πρόεδρος εισηγήθηκε στα μέλη την αποδοχή της χορηγίας της «ΒΙΚΟΣ Α.Ε.».

Τα μέλη του συμβουλίου ευχαρίστησαν για μια ακόμη φορά την Εταιρεία «ΒΙΚΟΣ Α.Ε.» για τη συμβολή της στην ενίσχυση των σκοπών του σωματείου. Τέλος, εξουσιοδότησαν τον πρόεδρο να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την αποδοχή της χορηγίας.

8. Αποδοχή της χορηγίας της Εταιρείας «ΕΛΠΕΝ», ύψους 5.000 ευρώ, ως β' δόση της ετήσιας συνδρομής Εταιρικού Μέλους.

Ο πρόεδρος ενημέρωσε τα μέλη του συμβουλίου ότι η Εταιρεία «ΕΛΠΕΝ», εταιρικό μέλος του σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ», κατέθεσε τη β' δόση της ετήσιας συνδρομής της για το έτος 2014, η οποία ανέρχεται στο ποσό των 5.000 ευρώ. Ακολούθως, ο πρόεδρος εισηγήθηκε στα μέλη την αποδοχή της χορηγίας της Εταιρείας «ΕΛΠΕΝ».

Τα μέλη του συμβουλίου ευχαρίστησαν για μια ακόμη φορά την Εταιρεία «ΕΛΠΕΝ» για τη συμβολή της στην ενίσχυση των σκοπών του σωματείου. Τέλος, εξουσιοδότησαν τον πρόεδρο να προβεί σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες για την αποδοχή της χορηγίας.

9. Αποδοχή αιτήσεων νέων μελών:

Ο πρόεδρος του Διοικητικού Συμβουλίου εισηγήθηκε στα μέλη την έγκριση των αιτήσεων των παρακάτω φυσικών προσώπων για την εγγραφή τους στο «ΔΙΑΖΩΜΑ» ως τακτικά και αρωγά μέλη:

A. Τακτικά μέλη:

1. Patchett Lynn, διαφημιστής
2. Αγιοβλασίτης Ηρακλής-Παναγιώτης, χημικός μηχανικός
3. Αλμπάνης Ευάγγελος, ερευνητής φυσικών επιστημών

4. Βασιλείου Αγγελική, συμβολαιογράφος
5. Δασκαλάκη Εύα,
6. Ευταξιόπουλος Χαρίλαος, ηλεκτρολόγος – μηχανικός
7. Ζουμπούλη Μαρία, ιστορικός του πολιτισμού, επίκουρη καθηγήτρια Τμήματος Λαϊκής και Παραδοσιακής Μουσικής στο Τ.Ε.Ι. της Ηπείρου.
8. Ήνκος Γιάννης, ηλεκτρολόγος-μηχανικός
9. Καζάκου Αριστέα, αρχαιολόγος
10. Κωστόπουλος-Μήτας Γιώργος, δικηγόρος
11. Μαλίζος Κων/νος, καθηγητής Πανεπιστημίου
12. Μανωλόπουλος Σπύρος, επιχειρηματίας
13. Μαριόλης Γιάννης, υπάλληλος Ο.Τ.Ε.
14. Μελίτος Κων/νος, πολιτικός μηχανικός, δήμαρχος Αμφίπολης
15. Μίχος Βασίλης, τοπογράφος-μηχανικός
16. Μπαϊκούση Δήμητρα, αρχιτέκτονας-μηχανικός
17. Μπακούρας Ξενοφών, μηχανικός περιβάλλοντος
18. Μποζώνη Αργυρώ, δημοσιογράφος
19. Νούσια Μαρία, αρχαιολόγος
20. Περράκη Νόρα - Μυρτώ, συνταξιούχος δικηγόρος
21. Πουλοπούλου – Φρέγκογλου Τρισεύγενη, φιλόλογος στο Μουσικό Σχολείο Καλαμάτας
22. Πυλαρινός Γιάννης, αρχιτέκτων
23. Ράπτης Χαράλαμπος, δημόσιος υπάλληλος Υπουργείου Πολιτισμού
24. Σαρρή Πολυξένη, αρχιτέκτονας
25. Σίτρα Αγγελική, γεωργικές εκμεταλλεύσεις
26. Σπανός Λουκάς, οικονομολόγος
27. Σπυρούλη Φανή, υπάλληλος Ο.Τ.Α.
28. Τόπας Κων/νος, πολιτικός μηχανικός
29. Τσακίρη Πόλυ, συνταξιούχος φαρμακοποιός
30. Τσιαβός Πρόδρομος, δικηγόρος
31. Χατζηγιαννάκη Βάσια, σκηνοθέτης

Β. Αρωγά Μέλη:

1. Γεμεντζή Κυριακή, καθηγήτρια Γερμανικών
2. Πανάγου Βασιλική, αρχαιολόγος
3. Ρήγα Ιωάννα, διπλ. πολιτικός μηχανικός
4. Χουλιαρά Ελένη, αρχαιολόγος.

Το Διοικητικό Συμβούλιο μετά από συζήτηση έκανε ομόφωνα δεκτή την εισήγηση του προέδρου.

10. Οικονομικός απολογισμός.

Ο ταμίας του σωματείου «ΔΙΑΖΩΜΑ», κος Γιώργος Κουρουπός, προέβη στην παρουσίαση και ανάλυση των κονδυλίων εσόδων και εξόδων του Οικονομικού και Διαχειριστικού Απολογισμού, καθώς και των εσόδων – εξόδων από την έναρξη του Διαζώματος, 1-9-08 έως και 30.09.14 (Επισυναπτόμενο 5°).

Ο κος Κουρουπός επισήμανε ότι τα έξοδα του σωματείου ήταν αυξημένα τον τελευταίο μήνα λόγω του κόστους της Ζ' Γενικής Συνέλευσης. Για τον παραπάνω λόγο, ο κος Κουρουπός πρότεινε από την επόμενη Γενική Συνέλευση του σωματείου να καθιερωθεί η έκτακτη συνδρομή των μελών που λαμβάνουν μέρος σε αυτή, προκειμένου να μειωθεί για το σωματείο το κόστος υλοποίησής της. Τα μέλη του συμβουλίου επισήμαναν ότι είναι πολύ δίκαια αυτή η πρόταση, η οποία άλλωστε δοκιμάστηκε με επιτυχία στη Γενική Συνέλευση των Δελφών και της Ελευσίνας και συμφώνησαν να εξετάσουν σε επόμενο συμβούλιο την πάγια εφαρμογή της.

11. Άλλα θέματα που θα προταθούν.

A. Ενημέρωση από τον πρόεδρο του «ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ», κο Σταύρο Μπένο για τα προγράμματα Πολιτιστικών Διαδρομών και Αρχαιολογικών πάρκων

Ο κος Σταύρος Μπένος ενημέρωσε τα μέλη του συμβουλίου για τα προγράμματα Πολιτιστικών Διαδρομών και Αρχαιολογικών πάρκων που σχεδιάζει και υποκινεί την περίοδο αυτή το «ΔΙΑΖΩΜΑ».

Αρχικά, ο κος Μπένος ανέφερε στα μέλη του συμβουλίου για μια συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στο «ΔΙΑΖΩΜΑ» την Παρασκευή 17 Οκτωβρίου 2014, στην οποία συμμετείχαν οι κ.κ. Μπένος Σταύρος, Ζηρίνης Ιωάννης, Χατζηνικολάου Μπέττυ και Σοφικίτου Μαρία. Τα βασικά θέματα που συζητήθηκαν κατά τη διάρκεια της συνάντησης ήταν οι πολιτιστικές διαδρομές, οι διαδρομές «νερού», τα αρχαιολογικά πάρκα και τα εταιρικά μέλη.

Εν συνεχεία ο κος Μπένος έθεσε υπ' όψιν των μελών του συμβουλίου το κείμενο για την Πολιτιστική Διαδρομή της Στερεάς Ελλάδας που ετοιμάστηκε από την κα Μπέττυ Χατζηνικολάου, εμπειρογνώμονα σε θέματα Τουρισμού και την κα Μαρία Σοφικίτου, αρχαιολόγο, το οποίο στο εξής θα αποτελεί το κείμενο βάσης για τις Πολιτιστικές Διαδρομές που προτείνει το «ΔΙΑΖΩΜΑ» στις Περιφέρειες (Επισυναπτόμενο 6°).

Τα μέλη του συμβουλίου εξέφρασαν την ευαρέσκειά τους για την εξέλιξη του σχεδιασμού των παραπάνω προγραμμάτων.

B. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΥΣΑΝΙΑ

Ο κος Σταύρος Μπένος πρότεινε στα μέλη του συμβουλίου την διερεύνηση των δυνατοτήτων για το σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός προγράμματος *«Πολιτιστικής Διαδρομής στα Βήματα του Πausανία»* και πρότεινε στους καθηγητές κ.κ. Πέτρο Θέμελη και Βασίλη Λαμπρινουδάκη να καταγράψουν σε ένα κείμενο τα σημεία από όπου διήλθε ο Πausανίας και τα οποία θα μπορούσαν να ενταχθούν σε ένα τέτοιο πρόγραμμα.

Τα μέλη του συμβουλίου εξέφρασαν αρχικά την ευαρέσκειά τους για το πρόγραμμα αυτό και συμφώνησαν να το επανεξετάσουν σε επόμενη συνεδρίασή τους, όταν θα έχουν και μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα του.

Γ. ΕΚΔΗΛΩΣΗ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΤΟΥ ΚΟΥ ΤΣΟΚΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟ ΠΕΤΡΟ ΘΕΜΕΛΗ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Ο κος Σταύρος Μπένος ενημέρωσε τα μέλη του συμβουλίου ότι θα πραγματοποιηθεί ειδική εκδήλωση στη Θεσσαλονίκη, στην οποία θα παρουσιαστεί το ντοκιμαντέρ του κου Τσόκα για τον κο Πέτρο Θέμελη.

Επίσης, ο κος Μπένος ανέφερε ότι οι διοργανωτές της παραπάνω εκδήλωσης προτείνουν να αναλάβει το «ΔΙΑΖΩΜΑ» τα έξοδά της και ότι σε επόμενο συμβούλιο θα τους ενημερώσει με τις περαιτέρω λεπτομέρειες.

Τα μέλη του συμβουλίου αποδέχθηκαν αρχικά την πρόταση του κου Μπένου και θα την επανασυζητήσουν σε επόμενη συνεδρίασή τους.

Ο πρόεδρος

Ο γενικός γραμματέας

Σταύρος Μπένος

Βασίλης Λαμπρινουδάκης

Επισυναπτόμενο 1^ο :

ΠΡΟΤΑΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟ

Η επόμενη προγραμματική περίοδος 2014-20 και οι πόροι που θα διατεθούν κατά τη διάρκεια της αποτελούν μια **μοναδική ευκαιρία** για την ενίσχυση και την επιτάχυνση της ανάπτυξης, όχι πλέον με έργα σημειακού χαρακτήρα, αλλά με έργα **ολοκληρωμένα, που να αξιοποιούν συγκριτικά πλεονεκτήματα της Χώρας μας και να αποδίδουν με πολλούς τρόπους στις τοπικές οικονομίες**, μ' άλλα λόγια με έργα που θα συνιστούν **συνολικά αναπτυξιακά προγράμματα**.

Τέτοια προγράμματα είναι οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις- ΟΧΕ (ή Integrated Territorial Investments-ITI) του Σ.Ε.Σ 2014-20, που αποτελούν ένα νέο κοινοτικό, και μάλιστα πολυταμειακό, **εργαλείο** για την ανάπτυξη ευρύτερων περιοχών. Οι ΟΧΕ απευθύνονται ταυτόχρονα σε περισσότερους του ενός τομείς της τοπικής οικονομίας (π.χ. τουρισμός, γεωργία και βιοτεχνία, σύγχρονη πολιτιστική παραγωγή κ.λ.π.), προκειμένου να τους κινητοποιήσουν, μέσω της ανάδειξης συγκριτικών πλεονεκτημάτων, που μέχρι σήμερα είναι ανεκμετάλλευτα.

Το ΔΙΑΖΩΜΑ, σωματείο με πολιτιστικό σκοπό, τη διάσωση δηλαδή και την ανάδειξη των αρχαίων χώρων θέασης και ακρόασης, λογικό είναι να στρέφει τις προτάσεις και τη δράση του στον Πολιτισμό και πιο συγκεκριμένα στους μη αξιοποιημένους ή μη αξιοποιημένους επαρκώς πολιτιστικούς πόρους, και κυρίως στους μη αξιοποιημένους αρχαιολογικούς χώρους.

Τυχαίνει, όμως, οι πολιτιστικοί πόροι να αποτελούν, τουλάχιστον για τον Τουρισμό, **το κυρίαρχο συγκριτικό πλεονέκτημα** της χώρας μας έναντι των ανταγωνιστών της, κι αυτό σύμφωνα με όλες τις τελευταίες έρευνες, και το πλεονέκτημα αυτό δεν έχει αξιοποιηθεί στο βαθμό που η πληθώρα, η πολυμορφία και η παγκόσμια αναγνωρισμένη αξία των πόρων αυτών υπαγορεύει.

Δεν πρέπει να παραγνωρίσουμε καθόλου τις προσπάθειες του ΥΠΠΟΑ και των Περιφερειών ως προς την ανασκαφική δραστηριότητα, τη διάσωση και την ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων κατά τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους και μέχρι σήμερα.

Πιστεύουμε, όμως, ότι η διάσωση των μνημείων έχει άμεσα οφέλη για την τοπική κοινωνία των περιοχών τους:

- **μόνο αν οδηγήει στην προσέλκυση επισκεπτών, στη διαμόρφωση δηλαδή πλήρων και επώνυμων τουριστικών προϊόντων-εμπειριών**, που είναι ικανά, με μεθοδικά

σχεδιασμένη προσπάθεια, να προσελκύσουν στις περιοχές αξιόλογη τουριστική κίνηση με άμεσα οφέλη για την τοπική οικονομία και

- αν τα οφέλη αυτά διευρύνονται προγραμματισμένα, με την ένταξη στο όλο εγχείρημα, τοπικών επιχειρήσεων και αξιόλογων τοπικών προϊόντων στη βάση κριτηρίων ποιότητας.

Μ' άλλα λόγια πιστεύουμε, ότι στο νέο ΕΣΠΑ μπορούν και πρέπει να ενταχθούν σε κάθε Περιφέρεια, είτε ως ΟΧΕ είτε όχι, **Πολιτιστικές Διαδρομές και Αρχαιολογικά Πάρκα**, που θα καταστούν **επώνυμα (branded)**, μέσω μελετημένης Στρατηγικής Επικοινωνίας και θα μπορεί ο κάθε έλληνας ή διεθνής τουρίστας να τα επιλέξει και να τα επισκεφθεί μεμονωμένα και οργανωμένα. Προφανώς απαιτείται συστηματικός σχεδιασμός, ώστε να καταστεί δυνατό σε κάθε περίπτωση να επωφεληθεί η περιοχή από τον πολυταμειακό χαρακτήρα των ΟΧΕ και εκτός από έργα σε αρχαιολογικούς χώρους και τα αναγκαία έργα γενικής υποδομής, τις αναγκαίες οργανωτικές δράσεις, όπως το μάρκετινγκ και η προβολή, οι συνέργειες με την τοπική κοινωνία, η εξαντλητική ψηφιακή πληροφόρηση και η χρήση των πιο σύγχρονων ψηφιακών μέσων κ.λ.π., να προβλέπονται και κρατικές ενισχύσεις για ποιοτικές επιχειρήσεις και προϊόντα, καθώς και δράσεις απασχόλησης και κατάρτισης.

Το ΔΙΑΖΩΜΑ είχε προτείνει προς την Περιφέρεια Ηλείου μια τέτοια Πολιτιστική Διαδρομή Αρχαίων Θεάτρων της Ηλείου, την οποία η Περιφέρεια υιοθέτησε αμέσως, αρχίζοντας μάλιστα τις αναγκαίες προκαταρκτικές ενέργειες πριν καν τη σύνταξη του ΠΕΠ 2014-20, την ενέταξε στο ΠΕΠ και έχει από το Νοέμβριο του 2013 την αποδοχή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ενώ ήδη προωθείται η κατάρτιση των πρώτων ΤΔΕ, πριν ακόμη εγκριθούν και επίσημα τα ΠΕΠ.

Σήμερα σας προτείνουμε μια **Πολιτιστική Διαδρομή στους Αρχαιολογικούς Χώρους της Νότιας Πελοποννήσου**. Η σκέψη μας είναι η Διαδρομή να περιλάβει την Αρχαία Μεσσήνη στη Μεσσηνία, τα αρχαία θέατρα Σπάρτης και Γυθείου και τον αρχαιολογικό χώρο του Ναού της Ορθίας Αρτέμιδος στη Λακωνία, τα αρχαία θέατρα της Μεγαλόπολης, του Αρκαδικού Ορχομενού, της Μαντίνειας και της Τεγέας στην Αρκαδία με τους αντίστοιχους αρχαιολογικούς χώρους.

Ο σχεδιασμός και η υιοθέτηση μιας τέτοιας Διαδρομής προϋποθέτει **συνέργειες** μεταξύ φορέων: θα πρέπει να έχει την αποδοχή των αρμόδιων κεντρικών φορέων δηλ. των ΥΠΠΟΑ, ΥΠΑΑΝ και Υπ. Τουρισμού σε κεντρικό επίπεδο, και να εμπλέκει ουσιαστικά την Περιφέρεια, τις τοπικές εφορείες, τους ΟΤΑ, τις τοπικές επιχειρήσεις και τους παραγωγούς τοπικών προϊόντων μέσω συμφώνων ποιότητας, ενώ το ΔΙΑΖΩΜΑ θα στηρίξει την προσπάθεια με όλα του τα μέσα. Η συμβολή του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ εξειδικεύεται πιο κάτω.

Μια τέτοια διαδρομή είναι χρήσιμη - και κατά τη δική μας τη γνώμη απαραίτητη- και από τη σκοπιά του Τουρισμού αλλά και από τη σκοπιά και των άλλων επωφελομένων τομέων της τοπικής οικονομίας.

Δυστυχώς δεν έχει ακόμη επιτευχθεί σε σημαντικό βαθμό μια άρρηκτη σύνδεση του Τουρισμού με την τοπική παραγωγή (κυρίως γεωργική και βιοτεχνική, αλλά και πολιτιστική) παρά το γεγονός ότι ο Τουρισμός είναι η καλύτερη προβολή για τις εξαγωγές, σε μια χώρα με 10 εκ. κατοίκους, αλλά 20 εκ. τουρίστες! Έχουν γίνει είναι η αλήθεια σημαντικά βήματα, αλλά ακόμη απέχουμε από τα επιτεύγματα άλλων χωρών της Μεσογείου.

Εξάλλου, ο παραθεριστικός τουρισμός στη Μεσόγειο εγγίζει πλέον τα όριά του, ενώ στη Χώρα μας, παρά τις κατά καιρούς φιλότιμες προσπάθειες, δεν έχει προωθηθεί σημαντικά η άμβλυνση της έντονης εποχικότητας (περίπου το 85% της ζήτησης κινείται στο 6μηνο Μάιος-Οκτώβριος) ή μια σημαντική στροφή προς τις θεματικές μορφές τουρισμού, που θα βελτιώσει και τη χρονική κατανομή της ζήτησης και την κατά κεφαλή απόδοση του Τουρισμού μας στην πράξη.

Ο πολιτισμός είναι το στοιχείο εκείνο, στο οποίο υπερτερούμε και **σ' αυτό θα πρέπει πρώτα-πρώτα να επενδύσουμε** για να εμπλουτίσουμε την προσφορά μας και να σταθεροποιήσουμε τη θέση μας στη διεθνή τουριστική αγορά. Η Νότια Πελοπόννησος είναι προικισμένη με σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία, όπως αυτά που προτείνουμε να περιληφθούν στη Διαδρομή, από τα οποία, όμως, μόνο η Αρχαία Μεσσήνη έχει σήμερα μια ροή επισκεπτών. Είναι εύλογο, ότι η Διαδρομή θα συνδεθεί, δια των μέσων προβολής και πληροφόρησης, και με τα σημεία που συγκεντρώνουν σήμερα τουριστική κίνηση π.χ. Μυστράς, Μονεμβασιά, Παραλιακή ζώνη Αρκαδίας κ.λ.π., και γενικά με όλα τα αξιοθέατα των περιοχών, καθώς και με εγκαταστάσεις και δομές με ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Η Συμβολή του ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ στο όλο εγχείρημα

Πιο συγκεκριμένα το «ΔΙΑΖΩΜΑ» μπορεί να συμβάλει με την ανάθεση των απαιτούμενων μελετών αποκατάστασης για τα αρχαία θέατρα που θα συμπεριλαμβάνονται στη διαδρομή, αξιοποιώντας τα χρήματα που συγκεντρώνονται ειδικά γι' αυτό το σκοπό στους «κουμπάρδες» του (ειδικούς τραπεζικούς λογαριασμούς).

Ήδη μάλιστα το «ΔΙΑΖΩΜΑ» ανέθεσε στον αρχιτέκτονα-μηχανικό, κο Γουλιέλμο Ορεστίδη και την ομάδα του τη μελέτη αποκατάστασης του αρχαίου θεάτρου της Σπάρτης. Τα έξοδα ανάθεσής της καλύφθηκαν από τον «κουμπάρα» του θεάτρου, ο οποίος ενισχύθηκε από την ευγενική χορηγία ύψους 111.000 ευρώ του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος. Η παραπάνω μελέτη, η οποία περιλαμβάνει την αποτύπωση του μνημείου, την καταγραφή της παθολογίας του, την τεκμηρίωσή του, καθώς και τις προτάσεις για την αποκατάσταση και ανάδειξή του, ολοκληρώθηκε και εγκρίθηκε από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο του ΥΠΠΟΑ.

Σε εξέλιξη βρίσκεται και η εκπόνηση της μελέτης αποκατάστασης του αρχαίου θεάτρου του Ορχομενού Αρκαδίας, την οποία ανέθεσε το «ΔΙΑΖΩΜΑ» στον αρχιτέκτονα, κο Στρατή Παυλίδη με χρήματα που είχαν συγκεντρωθεί στον «κουμπάρά» του μνημείου.

Επιπλέον το «ΔΙΑΖΩΜΑ» μπορεί να αναθέσει τις μελέτες αποκατάστασης για τρία ακόμη αρχαία θέατρα, μόλις ολοκληρωθούν οι ανασκαφικές εργασίες στα μνημεία αυτά. Πρόκειται για τα αρχαία θέατρα της Μεγαλόπολης, της Μαντίνειας και του Γυθείου.

Το «ΔΙΑΖΩΜΑ» δύναται να αναθέσει τη μελέτη ηλεκτροφωτισμού του αρχαιολογικού χώρου της Μεσσήνης. Η υλοποίηση της μελέτης αυτής κρίνεται αναγκαία, προκειμένου να φωτιστεί επαρκώς ο χώρος αφ' ενός για λόγους ανάδειξης των μνημείων του, αφ' ετέρου για λόγους προστασίας και ασφάλειάς του και να μετατραπεί με τον τρόπο αυτό η Μεσσήνη σε ένα «ανοικτό μουσείο».

Τέλος, το ΔΙΑΖΩΜΑ είναι δυνατό να προσφέρει **τεχνογνωσία στον τομέα του Τουρισμού** με μορφή συμβουλευτικών υπηρεσιών σχετικά με :

- τις κύριες και δευτερεύουσες επιλογές, που θα πρέπει να γίνουν στο πλαίσιο της Διαδρομής, ώστε να έχει τις μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχίας,
- το marketing και το branding της Διαδρομής (προκήρυξη για την επιλογή διαφημιστικής εταιρείας, αξιολόγηση marketing plan και προτάσεων δημιουργικού κ.λ.π.)
- τον τρόπο ένταξης των τοπικών επιχειρήσεων και προϊόντων στη Διαδρομή (περιεχόμενο σχετικής μελέτης, αξιολόγηση αποτελεσμάτων κ.λ.π.)
- την επιλογή και τις προδιαγραφές τουριστικών γραφείων, τα οποία θ' αναλάβουν την εκτέλεση της Διαδρομής.

Όταν ολοκληρωθεί πλέον η ανάθεση και η εκπόνηση όλων των απαιτούμενων μελετών θα είναι ανοιχτός ο δρόμος για την υλοποίηση των έργων στο πλαίσιο του προγράμματος της Πολιτιστικής Διαδρομής στους Αρχαιολογικούς Χώρους της Νότιας Πελοποννήσου.

Επισημασμένο 2° :

Έχοντας υπόψη ότι:

.....
.....

- Οι υδάτινοι πόροι της Ηπείρου (ποτάμια, λίμνες) εμφανίζουν μεγάλη ποικιλία, διαμορφώνουν μοναδικά φυσικά τοπία και αποτελούν σημαντικά αποθέματα χλωρίδας και πανίδας, όπου η φυσική ομορφιά και η βιοποικιλότητα, παράλληλα με τη δυνατότητα άσκησης διαφόρων δραστηριοτήτων, θα μπορούσαν να αναδειχθούν για την προσέλκυση εξειδικευμένης τουριστικής πελατείας Τουρισμού της Φύσης.
- Με τον κατάλληλο σχεδιασμό και ανάδειξη οι περιοχές, όπου βρίσκονται οι εν λόγω πόροι, ως επί το πλείστον ορεινές και προβληματικές, θα μπορούσαν να εξασφαλίζουν άμεσα οφέλη από τις θεματικές μορφές τουρισμού, που είναι δυνατόν να αναπτυχθούν με πόλο έλξης τους υδάτινους πόρους.

.....
.....

Συμφωνούν και συναποδέχονται τα ακόλουθα:

τα συμβαλλόμενα μέρη θα συνεργαστούν για το σχεδιασμό και την υλοποίηση μιας **Διαδρομής του Υδάτινου Στοιχείου της Ηπείρου**, ως αυτόνομου, πλήρους και επώνυμου τουριστικού προϊόντος. Πιο συγκεκριμένα:

1. Η Ειδική Γραμματεία Υδάτων του Υ.Π.Ε.Κ.Α.:

α) θα εντοπίσει και θα καθορίσει τα σημεία εκείνα, όπου το Υδάτινο Στοιχείο καθίσταται ιδιαίτερο αξιοθέατο, στο πλαίσιο μιας Διαδρομής Τουρισμού της Φύσης, προκειμένου τα σημεία αυτά να αποτελέσουν «στάσεις» της Διαδρομής.

β) θα υποδείξει δραστηριότητες σχετικές με το νερό και τα τοπία, που αυτό διαμορφώνει, που να μπορούν να ασκηθούν στα συγκεκριμένα σημεία (τουρισμός περιπέτειας, περιπατητικός τουρισμός, οικοτουρισμός σε προστατευόμενες περιοχές κ.λ.π.) και θα θέσει τους όρους και περιορισμούς άσκησης των δραστηριοτήτων αυτών,

γ) θα υποδείξει τεχνικές μελέτες και έργα, που ενδεχομένως θ' απαιτηθούν για τον άρτιο σχεδιασμό και υλοποίηση της Διαδρομής και θα αναλάβει τις σχετικές αναθέσεις κατά νόμον,

δ) θα εξασφαλίσει πλήρη τεκμηρίωση, ιστορική και περιβαλλοντική, για τα επί μέρους στοιχεία, που συνιστούν το Υδάτινο Στοιχείο της Ηπείρου (ποταμοί, λίμνες κ.λ.π.) και ιδιαίτερα για τα σημεία στάσης ή τα σημεία δραστηριοτήτων στη Φύση, η οποία και θ' αποτελέσει τη βάση για το υλικό και τις ψηφιακές εφαρμογές της Διαδρομής, που θα καλύπτουν τις ανάγκες πληροφόρησης, ενημέρωσης και ερμηνείας αυτής,

ε) εφ' όσον προωθηθεί η υλοποίηση της Διαδρομής, θα διερευνήσει τις εναλλακτικές δυνατότητες και θα εξασφαλίσει τους αναγκαίους για την υλοποίησή της πόρους, θα εξασφαλίσει τις απαιτούμενες άδειες και εγκρίσεις, που προβλέπονται σε κεντρικό επίπεδο, και θα υλοποιήσει τη Διαδρομή με αυτεπιστασία ή μέσω άλλου φορέα,

στ) θα επιλέξει μαζί με την Περιφέρεια και θα εγκαταστήσει Φορέα Διαχείρισης του συνολικού τουριστικού προϊόντος της Διαδρομής, ο οποίος θα αναλάβει οργανωτικά το έργο της λειτουργίας της, ως τουριστικού πακέτου, θα υλοποιεί, θα συντηρεί και θα ανανεώνει την εικόνα και την προβολή της, θα εξασφαλίζει την καθαριότητα και τη συντήρηση των χώρων, που θα μετέχουν σ' αυτή, και γενικά θα έχει όλες τις υποχρεώσεις, που σχετίζονται με την προσέλκυση τουριστών και την ικανοποιητική λειτουργία της Διαδρομής.

2. Η Περιφέρεια Ηπείρου:

α) θα εξασφαλίσει όλες τις εγκρίσεις και άδειες, που προβλέπονται σε αποκεντρωμένο επίπεδο, προκειμένου να καταστεί δυνατή η υλοποίηση και η λειτουργία της Διαδρομής,

β) θα μετέχει με εκπροσώπους της, που θα διαθέτουν τη σχετική αρμοδιότητα ή τεχνογνωσία σε ομάδες εργασίας και επιτροπές τις οποίες ήθελε συστήσει η Ειδική Γραμματεία Υδάτων για την καθ' οιονδήποτε τρόπο προώθηση της υλοποίησης της Διαδρομής, όπως π.χ. για τη διενέργεια διαγωνισμών, την επίλυση προβλημάτων και την κατάρτιση οδικού χάρτη για την υλοποίηση της Διαδρομής.

3. Το Σωματείο Διάζωμα:

α) έχοντας την εμπειρία του σχεδιασμού της Πολιτιστικής Διαδρομής των Αρχαίων Θεάτρων της Ηπείρου, αλλά και της σύνταξης σχετικών εκθέσεων για την προώθηση και άλλων Πολιτιστικών Διαδρομών σε άλλες περιφέρειες της Χώρας, θα αναλάβει, με βάση και το υλικό, που θα του δοθεί από την Ειδική Γραμματεία Υδάτων, τον αδρομερή σχεδιασμό του περιεχομένου της Διαδρομής και των ενεργειών, που θα πρέπει να αναληφθούν για την προετοιμασία της. Πιο συγκεκριμένα το ΔΙΑΖΩΜΑ θα περιγράψει το περιεχόμενο, τους στόχους, τις δράσεις-έργα, που θα πρέπει να περιλάβει η Διαδρομή, με ιδιαίτερη έμφαση στις οργανωτικές δράσεις, όπως δράσεις marketing και δημοσίων σχέσεων για την προβολή και καθιέρωση της Διαδρομής, σχετικές προκηρύξεις διαγωνισμών, πρόσκληση

ενδιαφέροντος για τουριστικά γραφεία, ανάλυση και προδιαγραφές των αναγκαίων ψηφιακών όπλων της Διαδρομής,

β) θα μελετήσει τον τρόπο και τα μέσα για τη σύνδεση της Διαδρομής με τη Διαδρομή των Αρχαίων Θεάτρων της Ηπείρου,

γ) θα μετέχει, εφόσον του ζητηθεί, με μέλη του, τα οποία θα διαθέτουν τη σχετική τεχνογνωσία, σε ομάδες εργασίας και επιτροπές τις οποίες ήθελε συστήσει η Ειδική Γραμματεία Υδάτων για την διενέργεια διαγωνισμών, την επίλυση προβλημάτων και την κατάρτιση οδικού χάρτη για την υλοποίηση της Διαδρομής.

Επισυναπτόμενο 3^ο :

Δικαστική απόφαση για απαλλοτρίωση αρχαίου θεάτρου Αμφίπολης

Επισυναπτόμενο 4^ο :

Β' Επεξεργασία

ΤΙΤΛΟΣ (προτεινόμενος): ΜΟΥΣΑ ΠΟΛΥΤΡΟΠΟΣ - Το θέατρο στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία

1^η ενότητα: Κτήρια θεαμάτων και θέατρα κλασικής εποχής

ΑΦΗΓΗΣΗ: Στην Μακεδονία, αυτή την εκτεταμένη περιοχή της Βόρειας Ελλάδας, αναδύθηκε και δυνάμωσε μέσα στον 7^ο αιώνα το βασίλειο των Αιγών. Ισχυροί βασιλείς του δυναστικού οίκου των Τημενιδών ή Αργεαδών, που κατάγονταν από το Άργος της Πελοποννήσου, δυνάμωσαν το βασίλειο τους επόμενους αιώνες. Πρώτος μυθικός βασιλιάς ο Κάρανος, απόγονός του ο Αλέξανδρος Α', ο οποίος συμμετείχε στους Ολυμπιακούς Αγώνες, αποδεικτικό στοιχείο της ελληνικής καταγωγής του.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Γενικά πλάνα από αέρος Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Στον 5^ο αιώνα ο Αρχέλαος επιδιώκοντας να ανταγωνιστεί την παντοκρατορία των Αθηναίων, μετακινεί την πρωτεύουσα από τις Αιγές στην Πέλλα. Η νέα πρωτεύουσα κτίστηκε με τα πιο εκσυγχρονισμένα για την εποχή πολεοδομικά πρότυπα, ακολουθώντας το ιπποδάμειο σύστημα, όμοια οικοδομικά τετράγωνα δηλαδή, με ισομερώς κατανεμημένες ιδιοκτησίες στους πολίτες. Στα μέσα του 4^{ου} αιώνα π.Χ. η Μακεδονία έμελλε να κυριαρχήσει στον ελληνικό κόσμο. Είναι την εποχή του βασιλιά Φιλίππου Β', ο οποίος κατορθώνει να υπερισχύσει των μέχρι τότε παντοδύναμων Αθηναίων και να ενώσει όλους τους Έλληνες υπό το σκήπτρο του, προκειμένου να εκδικηθούν για τις καταστροφές που είχαν προκαλέσει στην Ελλάδα οι Πέρσες βασιλείς κατά τη διάρκεια των Μηδικών πολέμων στις αρχές του 5^{ου} αιώνα π.Χ. Ο γιος του Φιλίππου, ο Μέγας Αλέξανδρος, θα εγκαθιδρύσει μετά τον αδόκητο θάνατο του πατέρα του, την πρώτη μεγάλη κοσμοκρατορία με την οποία θα διαδώσει τα επιτεύγματα του ελληνικού πολιτισμού μέχρι τα βάθη της Ασίας.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Γενικά πλάνα του ανακτόρου των Αιγών στη Βεργίνα, των βασιλικών τάφων των Μακεδόνων βασιλέων, λεπτομέρειες από την πανοπλία του Φιλίππου, την τοιχογραφία του κυνηγιού με την απεικόνιση του Φιλίππου και του Αλέξανδρου. Γενικά πλάνα της αγοράς, των πολυτελών (αναστηλωμένων) σπιτιών, των ψηφιδωτών τους, και ιδίως του κυνηγιού του Αλέξανδρου με το λιοντάρι, και του ανακτόρου της Πέλλας. Εικόνα με χάρτη του κράτους του Μεγάλου Αλεξάνδρου και ορισμένων πόλεων που ίδρυσε (από καλές φωτογραφίες)

ΑΦΗΓΗΣΗ: Η άνοδος των Μακεδόνων βασιλέων εδραιώνεται με τη βασιλεία του Αρχελάου, ο οποίος προσκαλεί στο πολυτελές του ανάκτορο στην Πέλλα όλη την πνευματική και καλλιτεχνική αφρόκρεμα των Αθηνών. Ανάμεσα στους πολλούς δημιουργούς που καταφθάνουν στα βασιλικά ανάκτορα είναι και ο πρωτοποριακός τραγικός Ευριπίδης, ο οποίος με τις θεατρικές καινοτομίες του είχε θορυβήσει τους Αθηναίους. Ο Ευριπίδης θα περάσει τα τελευταία χρόνια της ζωής του στη Μακεδονία διδάσκοντας την τέχνη του θεάτρου στη βασιλική αυλή. Συγγράφει τρία έργα τις Βάκχες, το χαμένο σήμερα έργο «Αρχέλαος» και ίσως και την «Ιφιγένεια εν Αυλίδι». Βρήκε τραγικό θάνατο κατά τη διάρκεια κυνηγιού στην περιοχή της σημερινής Ρεντίνας, τα γνωστά Μακεδονικά Τέμπη όπου κατασπαράχτηκε από σκυλιά. Το οργιώδες αυτό τοπίο λέγεται ότι περιγράφει στις Βάκχες.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Απεικονίσεις των έργων του Ευριπίδη σε ανάγλυφους σκύφους.*

ΑΦΗΓΗΣΗ: Ο Ευριπίδης φθάνει στη Μακεδονία το 408 π. Χ, ύστερα από πρόσκληση του βασιλιά, για να κάνει γνωστή την τέχνη του στους εκλεκτούς εταίρους της πρωτεύουσας και να τη διαδώσει στην ενδοχώρα του βασιλείου. Εδώ, θα περάσει τα τελευταία του χρόνια και, κατά την παράδοση, θα βρει δύο χρόνια αργότερα, το 406 π.Χ., τραγικό θάνατο στην περιοχή της Αρέθουσας, όπου πήγε για κυνήγι. Θάφτηκε στη Μακεδονία με ξεχωριστές τιμές, οι Αθηναίοι όμως ανήγειραν προς τιμήν του κενοτάφιο με την επιγραφή : «Μνήμα μεν Ελλάς απάσ' Ευριπίδου, όστεα δ' ίσχει γη Μακεδών η γας δέξατο τέρμα βίου. Πατρίς δ' Ελλάδος. Ελλάς Αθήναι. Πλείστα δε Μούσαις τέρψας εκ πολλών και τον έπαινον έχει».

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Τοπία Αρέθουσας και Ρεντίνας*

ΑΦΗΓΗΣΗ: Σχετικά με την παρουσία του Ευριπίδη στη Μακεδονία υπάρχουν καιρία αναπάντητα ερωτήματα. Παραμένει εικασία ακόμη και ο λόγος πρόσκλησής του από τον ανώτατο μονάρχη. Ήθελε να διδαχτεί ο ίδιος και το στενό του περιβάλλον τις υπέρτατες αξίες του αθηναϊκού δράματος, επιδίωκε μέσω αυτού να πλησιάσει και να επιμορφώσει τους υπηκόους του ή θεώρησε τη δια του θεάτρου οδό ένα είδος προσομοίωσης με το καθεστώς της δημοκρατίας; Σχετικά με το κοινό στο οποίο απευθυνόταν δεν προκύπτει επίσης κανένα απολύτως στοιχείο. Επρόκειτο απλά, και κατ' αρχήν, για τη μακεδονική αριστοκρατία, για ορισμένες ανώτερες κοινωνικές τάξεις, ή για ολόκληρο τον πληθυσμό ανεξαιρέτως;

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Διάφοροι πίνακες νεότερων έργων τέχνης με απεικονίσεις αρχαίου δράματος.*

ΑΦΗΓΗΣΗ: Να υποθέσουμε, άραγε, ότι τα πρώτα αυτά ανεβάσματα των θεατρικών έργων, θα έγιναν μέσα σε τους χώρους του ανακτόρου, σε στενό κύκλο θεατών, των επιλεγμένων εταίρων, συνοδών του βασιλιά, όπως ακριβώς συνέβαινε αιώνες μετά, στις αυλές των ηγεμόνων κατά τον Μεσαίωνα, της Αναγέννησης ή στις αυλές των Γάλλων βασιλιάδων, οι

οποίοι είχαν το προνόμιο να απολαμβάνουν «ιδιωτικού τύπου» παραστάσεις με τη συνοδεία των φίλων και συνδαιτυμόνων τους;

ΕΙΚΟΝΕΣ: Από έργα νεότερα που απεικονίζουν παραστάσεις στις αυλές των βασιλέων (Αναγέννηση, 17^{ος}, 18^{ος} αι.)

ΑΦΗΓΗΣΗ: Η διευθέτηση των χώρων του ανακτόρου της Πέλλας με τις δύο ευμεγέθεις περίστυλες αυλές, θα μπορούσε να συμβάλει σε αυτό, μια και οι ευρύχωρες αίθουσες και οι εσωτερικοί υπαίθριοι και ημιυπαίθριοι χώροι του, κατ' εξοχήν προσφέρονταν και για τέτοιου είδους συναθροίσεις και θεάματα. Αυτό βέβαια αντιβαίνει με τις αρχές και τους στόχους του θεάτρου της κλασικής εποχής. Περισσότερο πιθανόν είναι να στήθηκε γρήγορα ένα πρόχειρο θέατρο με ξύλινα καθίσματα σε ικριώματα στην πλαγιά, αμέσως κάτω από το ανάκτορο της πρωτεύουσας, εκεί όπου εικάζεται η θέση του θεάτρου.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Πορτρέτο του Ευριπίδη, εικόνες από τα Μακεδονικά Τέμπη (στη Ρεντίνα) αποσπάσματα από ανεβάσματα θεατρικά των Βακχών.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Το αρχαιότερο κτήριο θεαμάτων αποκαλύφτηκε στην ιερή πόλη των Μακεδόνων, το Δίον. Πρόκειται για το στάδιο, το οποίο ήταν διαμορφωμένο στο φυσικό έδαφος. Χωρούσε πάνω από 15.000 άτομα και οι κερκίδες του πιθανώς ήταν ξύλινες πάνω στο χωμάτινο πρανές. Από νόμισμα χρονολογήθηκε από τους ανασκαφείς στον 5^ο αιώνα π.Χ. , θα λάμβαναν χώρα οι γιορτές που διαρκούσαν 9 μέρες, μία για κάθε Μούσα. Εκεί, τελούνταν τα Ολύμπια προς τιμή του Ολυμπίου Διός και εκεί, ίσως ανέβηκαν για πρώτη φορά θεατρικά έργα του Ευριπίδη, πριν την ανέγερση του ελληνιστικού θεάτρου.

ΕΙΚΟΝΕΣ : Δίον γενικά πλάνα. Όλυμπος, αγάλματα με μούσες από το Μουσείο του Δίου, εικόνες από γιορτές από νεότερους ζωγράφους (π.χ. Alma-Tadema).

ΑΦΗΓΗΣΗ: αφήγηση καθηγητή Δημήτρη Παντερμαλή για το Δίον και τις ανασκαφές εκεί.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Δ. Παντερμαλής, πλάνα από τον αρχαιολογικό χώρο του Δίου, τα τείχη, ο δρόμος με τις ασπίδες, οι θέρμες, η αγορά, τα πολυτελή σπίτια.

ΑΦΗΓΗΣΗ: αφήγηση Γιώργος Καραδέδος για το στάδιο, το πιο πρώιμο κτήριο θεαμάτων.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Γ. Καραδέδος, η περιοχή του σταδίου. 2 Άιγες παλαιά πρωτεύουσα, το Βασίλειο των Μακεδόνων. Γενικά πλάνα από αέρος, υψώματος και εδάφους.

ΑΦΗΓΗΣΗ: αφήγηση Αγγελικής Κοτταρίδη για το ανάκτορο και τους τάφους.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Γενικά και κοντινά πλάνα ανακτόρου με αφήγηση των γενικών στοιχείων για το ανάκτορο.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Το θέατρο στις Αιγές είναι το αρχαιότερο θέατρο στη Μακεδονία. Η κατασκευή του χρονολογείται γύρω στο 340 π.Χ., εποχή που τοποθετείται και η κατασκευή του θεάτρου του Διονύσου στην Αθήνα. Βρίσκεται αμέσως στα νότια του ανακτόρου, και αποτελεί τον ενδιάμεσο κρίκο ανάμεσα στον βασιλιά και στον λαό, καθώς κάτω από αυτό απλώνεται η αγορά των Αιγών. Η θέση του δείχνει ότι το θέατρο στη Μακεδονία έλαβε άλλο χαρακτήρα από ότι στη δημοκρατική Αθήνα και στις υπόλοιπες ελληνικές πόλεις-κράτη. Λειτουργούσε ως ο διαμεσολαβητής ανάμεσα στον βασιλιά και τον λαό. Στο θέατρο αυτό βρήκε τραγικό θάνατο ο Φίλιππος δολοφονημένος από τον Πausανία, κατά τη διάρκεια του γάμου της κόρης του. Το επεισόδιο μας το περιγράφει με γλαφυρό τρόπο ο Πλούταρχος. Στον γάμο είχαν προσκληθεί τραγικοί υποκριτές, ανάμεσα στους οποίους ο ...Η πομπή με τα αγάλματα των 12 θεών κατέβαινε από το ανάκτορο και ακολουθούσε το άγαλμα του Φιλίππου και ο ίδιος ως 13^{ος} θεός. Τότε εμφανίστηκε ο Πausανίας ο οποίος του κατάφερε απανωτές μαχαιριές και πρόλαβε να διαφύγει από τα τείχη της πόλης που ήταν κοντά. 2^η αφήγηση από Στέλλα Δρούγου ή Χρυσούλα Παλιαδέλη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του θεάτρου των Αιγών.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Κοντινά πλάνα στο θέατρο και αφήγηση των γενικών στοιχείων του θεάτρου.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Η πιθανή θέση του θεάτρου στη νέα πρωτεύουσα Πέλλα θα ήταν νότια του ανακτόρου, ενώ νοτιότερα του θεάτρου εκτεινόταν η τεράστια, και άψογα οργανωμένη, αγορά της αρχαίας πόλης. Και σε αυτή την περίπτωση το θέατρο διατηρεί τον διαμεσολαβητικό του χαρακτήρα, ανάμεσα στον βασιλιά και τον λαό. Το θέατρο δεν εντοπίστηκε, Γνωρίζουμε, ωστόσο, την ύπαρξή του από τον Πλούταρχο ο οποίος μας διασώζει την πληροφορία ότι ο Μέγας Αλέξανδρος ήθελε να επενδύσει την από ξύλο διαμορφωμένη σκηνή του θεάτρου με χάλκινες επενδύσεις και αποτράπηκε από τους ειδικούς αρχιτέκτονες διότι αυτό θα απέβαινε σε βάρος της ακουστικής του θεάτρου. 2^η άποψη Μαρίας Ακαμάτη για το θέατρο στην Πέλλα και την υποτιθέμενη θέση του.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Αγορά της Πέλλας, γενικά πλάνα ανακτόρου και της πόλης.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Καθώς δεν γνωρίζουμε αν κτίστηκε θέατρο εξαρχής, στις δύο πρωτεύουσες, ίσως ορισμένα από τα έργα τραγικών που πρωτοανέβηκαν στη Μακεδονία να παίχτηκαν μέσα στο ανάκτορο, στις τεράστιες εσωτερικές αυλές του.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Ειδώλια Πέλλας, εικόνα Μ. Ακαμάτη.

2^η ενότητα: Θέατρα ελληνιστικής εποχής

ΑΦΗΓΗΣΗ: Ένα από τα πιο σύγχρονα θέατρα της εποχής ήταν το ελληνιστικό θέατρο του Δίου που κατασκευάστηκε σε τεχνητή πλαγιά εκτός τειχών της πόλης. Η θεμελίωσή του σε τεχνητό πρανές αποτελεί ένα εντυπωσιακό τεχνικό επίτευγμα της εποχής του. Για τις κερκίδες σχεδιάστηκαν και παραγγέλθηκαν ειδικά καθίσματα με μεγάλες πλίνθους από πηλό. Διασώθηκαν οκτώ αναβαθμοί με τις στρώσεις των πλίνθων που επισκευάστηκαν πολλές φορές.

Στη σκηνή του υπήρχαν κινητά τμήματα για να δημιουργούνται θεατρικά τεχνάσματα, στην ορχήστρα του υπήρχε υπόγεια κατασκευή, μια χαρώνεια κλίμακα δηλαδή από όπου αναδύονταν οι υποκριτές την κατάλληλη στιγμή. Το θέατρο είναι προσανατολισμένο βορειοανατολικά. Η ορχήστρα του θεάτρου, διαμέτρου 26 μ. είναι λίγο μεγαλύτερη από ημικύκλιο και το δάπεδό της ήταν χωμάτινο. Το κοίλο του θεάτρου, χωρητικότητας 7000 με 8000 θεατών, διαμορφώθηκε με τεχνητή επίχωση με χαλίκια σε επάλληλες στρώσεις. Μεγάλο μέρος του πάνω τμήματος του τεχνητού κοίλου έχει σήμερα χαθεί.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Γενικά πλάνα από το ελληνιστικό θέατρο στο Δίον, αποσπάσματα θεατρικών παραστάσεων.*

ΑΦΗΓΗΣΗ: 2' Γιώργος Καραδέδος για τις πρωτοποριακές τεχνικές του θεάτρου του Δίου.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Λεπτομέρειες του θεάτρου, αναπαραστάσεις του Γ. Καραδέδου.*

ΑΦΗΓΗΣΗ: Το σχετικά μικρό θέατρο της Μίεζας, χωρητικότητας περίπου 1500 ατόμων, αποτελεί χαρακτηριστικό αρχιτεκτονικό παράδειγμα μεταβατικού θεατρικού τύπου από το ελληνικό στο ρωμαϊκό, καθώς συνδυάζει στοιχεία και των δύο. Με κτιστή διώροφη σκηνή και κερκίδες από μαλακό πωρόλιθο, χρονολογείται στους ύστερους ελληνιστικούς χρόνους, στο δεύτερο μισό του 2^{ου} αι. π.Χ. Αποτελεί το θέατρο της αρχαίας Μίεζας, πόλης στην οποία ο μεγάλος φιλόσοφος Αριστοτέλης, και δάσκαλος του Μ. Αλεξάνδρου, επέλεξε για να ιδρύσει τη Σχολή του. Το θέατρο είναι κτισμένο στην πλαγιά ενός λόφου με ανατολικό προσανατολισμό και θέα προς τον κάμπο. Διέθετε ορχήστρα, διαμέτρου 22 μ., σε σχήμα κανονικού ημικυκλίου, ελαφρώς εκτεταμένου προς το κτήριο της σκηνής. Παρά την ύπαρξη μαρμάρινων καθισμάτων προεδρίας στην ορχήστρα, το χωμάτινο δάπεδο και η έλλειψη περιμετρικού αγωγού στην ορχήστρα επιτείνουν τον επαρχιακό χαρακτήρα του θεατρικού κτηρίου. Το κοίλο, διαμορφωμένο στη φυσική πλαγιά χωρίζεται με τέσσερις κλίμακες ανόδου σε πέντε κερκίδες. Στις δεκαεννιά βαθμίδες των καθισμάτων, κατασκευασμένες από πωρόλιθο, δεν υπάρχει διάζωμα.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Γενικά πλάνα της Σχολής του Αριστοτέλη στη Μίεζα, 2' πλάνα για το ελληνιστικό θέατρο της Μίεζας.*

ΑΦΗΓΗΣΗ: αφήγηση: για τις ιδιαιτερότητες του θεάτρου από τη Βικτώρια Αλλαμανή ή Βάσω Μισαηλίδου.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Αναπαράσταση (σχέδιο) του θεάτρου από Γ. Καραδέδο, εικόνες των ανασκαφών.*

3^η ενότητα: Κτήρια θεαμάτων και θέατρα ρωμαϊκής εποχής.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Η Θεσσαλονίκη, η πόλη που ιδρύθηκε από τον Κάσσανδρο προς τιμήν της ετεροθαλούς αδελφής του Μεγαλέξανδρου, το 315 π.Χ., διέθετε θέατρο κατά τους ελληνιστικούς χρόνους η θέση του οποίου ακόμη δεν έχει εντοπιστεί. Ίσως βρισκόταν στις υπώρειες του υψώματος της Άνω πόλης ή ήταν σε συσχετισμό με το ελληνιστικό ανάκτορο που έχει εντοπιστεί στην περιοχή του Διοικητηρίου. Ωστόσο, έχει ανασκαφτεί το θέατρο-στάδιο της πόλης εκεί όπου μαρτύρησε Αγ. Δημήτριος.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *γενικά πλάνα της πόλης Θεσσαλονίκης από ψηλά από τα τείχη της, εικόνα του Διοικητηρίου και μετά εικόνα 2' εισαγωγή για την πόλη της Θεσσαλονίκης από Πολυξένη Βελένη,*

ΑΦΗΓΗΣΗ: Το θέατρο στάδιο ανασκάφηκε στα ανατολικά της πόλης, στην περιοχή όπου αργότερα οικοδομήθηκε το ανάκτορο του Γαλέριου. Πρόκειται για ένα τεράστιο οικοδόμημα, το καμπύλο τμήμα του οποίου ήρθε στο φως στην οδό Απελλού κατά τη δεκαετία του '90, ενώ τα επιμήκη σκέλη του σταδίου έφθαναν μέχρι την εκκλησία της μετέπειτα ανεγερμένης Αγίας Σοφίας. Πρόκειται για ένα κτήριο τεραστίων διαστάσεων με πλάτος περίπου εκατό μέτρων και μήκος τουλάχιστον ενός σταδίου (δηλαδή 240-250 μ), στο οποίο τελούνταν τόσο αθλητικοί αγώνες όσο και θεατρικές παραστάσεις. Φαίνεται ότι στο μεγαλειώδες αυτό οικοδόμημα τελούνταν εκτός από μονομαχικούς αγώνες και θηριομαχίες, αθλητικοί, μουσικοί και σκηνικοί αγώνες, στα πλαίσια των τετραετών Πυθίων, όπως μαρτυρούν οι επιγραφές. Οικοδομημένο με χυτή τοιχοποιία γνώρισε εκτός από την κύρια φάση της οικοδόμησής του στον 1^ο προχριστιανικό αιώνα και μία φάση εξωραϊσμού κατά τον 3^ο αι. μ.Χ, ενώ συνυπήρξε και με το γαλεριανό ανάκτορο.

Η μαρτυρία των βυζαντινών πηγών για το θέατρο της Θεσσαλονίκης, «το καλούμενον στάδιον», μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι και στην πόλη το θεατρικό αυτό κτήριο συνδύαζε την ελληνική με τη ρωμαϊκή παράδοση. Όσον αφορά τις «σκηνικές» παραστάσεις θα μπορούσαμε να υποθέσουμε την προσθήκη μιας κινητής ξύλινης εξέδρας μπροστά από το καμπύλο τμήμα του θεατρικού οικοδομήματος, πάνω στην οποία θα παίζονταν τα έργα.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Αναπαραστάσεις για το θέατρο στάδιο, εικόνες της περιοχής Απελλού, του γαλεριανού ανακτόρου και εικόνες του τμήματος του θεάτρου σταδίου, όπως βρέθηκε. Αφήγηση και εικόνα Γιώργου Βελένη για τις ιδιαιτερότητες του θεάτρου σταδίου.*

ΑΦΗΓΗΣΗ: Ένα ακόμη ρωμαϊκού τύπου θέατρο έχει αποκαλυφτεί στο Δίον. Το ρωμαϊκό θέατρο του Δίου βρίσκεται εκτός τειχών στην περιοχή του ιερού του Διός, 2' αφήγηση για το ρωμαϊκό θέατρο του Δίου. Το ρωμαϊκό θέατρο στο Δίον βρίσκεται έξω από τα τείχη της πόλης στην περιοχή του ιερού του Διός. Πρόκειται για ένα ανοικτό θέατρο με κοίλο και ιδιότυπο σκηνικό οικοδόμημα. Η σκηνή και το προσκήνιο αποτελούν ανεξάρτητες κτηριακές μονάδες που δεν συνδέονται μεταξύ τους. Η ορχήστρα έχει ακτίνα γύρω στα 11 μ. και το κοίλο ακτίνα 16, 5μ. Με τρεις κλίμακες, που οδηγούσαν στο πάνω διάζωμα, χωριζόταν σε τέσσερις κερκίδες. Το κοίλο στηρίζεται σε δεκατέσσερις καμαροσκέπαστους χώρους που διατάσσονται ακτινωτά γύρω από την ορχήστρα. Στο κάτω μέρος του το κοίλο απέληγε σε ένα πόδιο. Το σκηνικό οικοδόμημα είναι ανεξάρτητο από το κοίλο. Το προσκήνιο έχει μεγαλύτερο μήκος από τη σκηνή και στα άκρα του γωνιάζει προς τις παρόδους. Η ανέγερση του ρωμαϊκού αυτού θεάτρου τοποθετείται στο α' μισό του 2^{ου} αιώνα μ.Χ., ενώ μια δεύτερη σημαντική κτηριακή φάση, μια μετασκευή ουσιαστικά του θεάτρου, χρονολογείται στο τελευταίο τέταρτο του 4^{ου} αιώνα μ.Χ. Το θέατρο του Δίου, χωρητικότητας 5000 ατόμων, διατηρεί κάποια ελληνικά χαρακτηριστικά όπως το σχήμα της ορχήστρας και την ανεξαρτησία του σκηνικού οικοδομήματος από τις παρόδους και το κοίλο.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Το ρωμαϊκό θέατρο στο Δίον, το ιερό του Διός και λεπτομέρειες των κτηρίων.*

ΑΦΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑ: αφήγηση του Γιώργου Καραδέδου ή της Λυδίας Παλαιοκρασσά για τις ιδιαιτερότητες του ρωμαϊκού θεάτρου του Δίου.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Στο κεντρικό τμήμα της ανατολικής πτέρυγας της αγοράς της αυτοκρατορικής εποχής χωροθετήθηκε, στα μέσα του 2^{ου} αιώνα μ.Χ., ένα εγγεγραμμένο βουλευτήριο-ωδείο, χωρητικότητας περίπου 200 ατόμων. Το κτήριο αυτό μετά τα μέσα του 3^{ου} αιώνα αντικαταστάθηκε από ένα καινούργιο κτήριο, στηριγμένο σε δεκατρείς καμάρες, καμπύλο από την εξωτερική του πλευρά, μεγαλύτερων διαστάσεων και χωρητικότητας περίπου 400 ατόμων. Η ελλειψοειδής ορχήστρα, [χορδής 16,30 μ.] φέρει μαρμάρινη πλακόστρωση. Οι έξι σειρές ειδωλίων του κοίλου κτισμένες από αργολιθοδομή ήταν επενδυμένες με μάρμαρο. Η πρόσβαση στο ωδείο γινόταν από πέντε μαρμάρινες θύρες. Από τις τρεις κεντρικές οι θεατές εισέρχονταν στον διάδρομο κάτω από τη σκηνή και από εκεί με ξύλινες κλίμακες ανέβαιναν στο διάζωμα και στις κερκίδες. Οι δύο ακραίες προορίζονταν αποκλειστικά για τους καλλιτέχνες, οι οποίοι μέσω αυτών έμπαιναν στα διπλά πλευρικά καμαρίνια και κατευθύνονταν στην ορχήστρα και από εκεί στη σκηνή μέσω μιας μικρής κλίμακας. Το προσκήνιο διαμορφωνόταν με ένδεκα πλίνθινες ορθογώνιες και ημικυκλικές κόγχες. Το σκηνικό μέτωπο θα πρέπει να είχε αρχιτεκτονική διαμόρφωση και να κοσμούνταν με τα εννέα αγάλματα των Μουσών, από τα οποία βρέθηκαν τρία.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Το ωδείο της Αγοράς Θεσσαλονίκης και λεπτομέρειές του.

ΑΦΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑ: αφήγηση από Γιώργο Βελένη για τις ιδιαιτερότητες του ωδείου.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Πρόκειται για ένα μικρό κτήριο θεαμάτων, χωρητικότητας περίπου 350 θέσεων, ενταγμένο στο οικοδομικό συγκρότημα των μεγάλων κεντρικών θερμών της πόλης, που βρισκόταν σε άμεση γειτνίαση με την αγορά της πόλης. Διαστάσεων 28,50X 19,50 μ. ήταν εγγεγραμμένο εξωτερικά σε ένα ορθογώνιο κτίσμα με τονισμένο τον κατά πλάτος άξονα και έφερε ξύλινη στέγη. Εσωτερικά είχε ημικυκλική διάταξη καθισμάτων και υποτυπώδη σκηνή. Προσπέλαση στο ωδείο γινόταν από διάφορα σημεία. Για τον ερχόμενο από την αγορά υπήρχαν δύο εξωτερικά κλιμακοστάσια. Άλλες τρεις εισοδοί, με τονισμένη την κεντρική, υπήρχαν απευθείας από την αυλή των θερμών τόσο για τους ηθοποιούς όσο και για τους θεατές.

Η διαμόρφωση αυτή με τη διπλή είσοδο έδιδε ποικίλες δυνατότητες χρήσης στο μικρό ωδείο. Υπήρχε το ενδεχόμενο έτσι να παρακολουθήσουν παραστάσεις ή να συμμετέχουν σε συναθροίσεις διάφοροι που έρχονταν από την αγορά αλλά και θαμώνες του λουτρού που θα είχαν ενδεχομένως και την ανάλογη περιβολή που επέβαλε η κυκλοφορία τους μέσα στο λουτρό, με μια πετσέτα τυλιγμένη γύρω από τη μέση τους ή με ένα ιμάτιο πρόχειρα ριγμένο πάνω τους. Μπορούσαν έτσι, με τον τρόπο αυτό, να διεξαχθούν εκδηλώσεις με πιο επίσημο, «δημόσιο» χαρακτήρα ή εκδηλώσεις με περισσότερο ιδιωτικό χαρακτήρα ή με απόλυτα μεικτό χαρακτήρα όπου το «δημόσιο» με το «ιδιωτικό» συμφύρονταν.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Πλάνα του ωδείου, λεπτομέρειες και εικόνες των θερμών.

Η σκηνή του ωδείου των θερμών διαμορφωνόταν με χαμηλό πόδιο, έφερε τέσσερις μονολιθικούς κίονες από πρασινόλιθο που θα υποβάσταζαν κάποια αετώματα δημιουργώντας μαζί με τις τρεις θύρες κάποιο μονιμότερο σκηνικό μέτωπο (scaena frons). Το κοίλο στηριγμένο σε έντεκα σφηνοειδείς καμάρες ήταν κτισμένο από αργολιθοδομή επενδυμένη με ξύλο για βελτίωση της ακουστικής του κτηρίου. Το μικρό αυτό ωδείο βρίσκεται σε άμεση σχέση με την αγορά και με τις θέρμες με τις οποίες αποτελεί ενιαίο σύνολο. Σε αυτό η ανώτερη κοινωνική τάξη μαζί με ένα την εκγύμναση και την καθαριότητα του σώματος θα απολάμβανε και παραστάσεις μουσικές ή θεατρικές μίμους ή παντόμιμους.

ΑΦΗΓΗΣΗ ΚΑΙ ΕΙΚΟΝΑ, 2' για τις ιδιαιτερότητες του ωδείου από τη Σεμέλη Πιγγιάτογλου.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ευρήματα από το ελληνιστικό βαλανείο (λουτρό), που βρέθηκε στην νοτιοανατολική γωνία της αγοράς των αυτοκρατορικών χρόνων. Πρόκειται για μια σειρά πήλινων προσωπείων σε φυσικό μέγεθος που διασώζουν ακόμη ορισμένα από τα χρώματά τους και τις οπές ανάρτησής τους με δερμάτινο κορδόνι από τα αυτιά. Η επικρατούσα άποψη για τα προσωπέια είναι ότι τα αναρτούν εντός των

οικοδομημάτων για διακοσμητικού ή ακόμη και για αποτροπαϊκούς λόγους. Ωστόσο, πιστεύω ότι η άποψη αυτή θα πρέπει να επανεξεταστεί. Θεωρώ ότι η ύπαρξή τους σε χώρους δημόσιους ή σε δημόσια τμήματα ιδιωτικών κατοικιών έχει και χρηστικό χαρακτήρα. Θα πρέπει δηλαδή, τουλάχιστον για αυτά τα προσώπεια που είναι σε φυσικό μέγεθος να δεχτούμε ότι σε δεδομένες περιστάσεις τα φορούσαν και έπαιζαν διάφορους ρόλους.

Έτσι, τα προσώπεια αυτά εκτός από το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν λόγω της σπανιότητάς τους εγείρουν ένα καινούργιο θέμα σχετικά με τους χώρους και τους τρόπους διεξαγωγής των θεατρικών παραστάσεων. Φαίνεται λοιπόν ότι στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν πηγαίνει το κοινό σε έναν θεατρικό χώρο για να παρακολουθήσει ένα θέαμα, αλλά οι ηθοποιοί προσκαλούνται σε έναν ιδιαίτερο χώρο για να δώσουν μια παράσταση σε εντελώς περιορισμένο αριθμό θεατών, κάτι εντελώς πρωτοποριακό για την εποχή. Ένα άλλο πρόβλημα που προκύπτει σχετικά με τα προσώπεια αυτά είναι το είδος των παραστάσεων στο οποίο χρησιμοποιούνταν και ο σκηνικός χώρος δράσης, μια και ο χώρος που υπάρχει στο ελληνιστικό λουτρό είναι εξαιρετικά περιορισμένος.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Το ελληνιστικό λουτρό της Αγοράς Θεσσαλονίκης, γενικά πλάνα και λεπτομέρειες και αντικείμενα (μάσκες, φαλλόσχημα αγγεία κ.λπ.). Πλάνο Πολυξένης Βελένη για τις ιδιαιτερότητες του λουτρού για τις μάσκες και για τις ενδεχόμενες εκεί παραστάσεις.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Ελάχιστα κατάλοιπα σε οικόπεδο της Βέροιας μαρτυρούν την ύπαρξη ρωμαϊκού θεάτρου ή ωδείου στη Βέροια. Από τη σωστική ανασκαφή ήλθε στο φως μέρος του κοίλου υπολογιζόμενης διαμέτρου 20 μ.

ΕΙΚΟΝΑ/ΣΧΕΔΙΟ: Το σχέδιο του θεατρικού κτηρίου και γενικά πλάνα από την πόλη της Βέροιας.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Στα χρόνια της Τετραρχίας (4^{ος} αιώνας μ.Χ.) η Θεσσαλονίκη αποκτά άλλο ένα μεγάλο κτήριο θεαμάτων, τον ιππόδρομο. Πιθανότατα λειτουργούσε παράλληλα με το θέατρο στάδιο, για κάποιες δεκαετίες τουλάχιστον, το οποίο βρισκόταν στα δυτικά του ανακτορικού συγκροτήματος. Το οικοδόμημα, χωρητικότητας πάνω από 15000 ατόμων εντάχθηκε στο ανατολικό τμήμα του ανακτορικού συγκροτήματος και συνδυάστηκε με τις διοικητικές και πολιτικές λειτουργίες του ανακτόρου. Κατασκευασμένο εξ ολοκλήρου από χυτή τοιχοποιία ήταν προσανατολισμένο με άξονα βορρά- νότο και θα πρέπει να είχε άμεση πρόσβαση τόσο από τις αίθουσες του ανακτόρου για την είσοδο των επισήμων και του αυτοκράτορα, όσο και από τη βόρεια πλευρά της πόλης για το κοινό. Στο κτήριο αυτό συγκεντρώνονταν τα πλήθη των Θεσσαλονικέων για να παρακολουθήσουν τα αγαπητά σε όλη την επικράτεια τη αυτοκρατορίας θεάματα, τις ιπποδρομίες και τις αρματοδρομίες. Το μέγεθος του μεγαλειώδους αυτού κτηρίου θεαμάτων διαγράφεται στη σημερινή πλατεία Ιπποδρομίου ενώ

οι θέσεις των κερκίδων των θεατών ιχνηλατούνται κάτω από τις σειρές των πολυκατοικιών περιμετρικά.

EΙΚΟΝΕΣ: Πλατεία Ιπποδρομίου Θεσσαλονίκης, αναπαραστάσεις άλλων ιπποδρόμων (π.χ. Κωνσταντινούπολης). Πλάνο Πολυξένης Βελένη για τη σφαγή 7000 ατόμων στον ιππόδρομο Θεσσαλονίκης και απεικόνιση του γεγονότος σε πίνακα εποχής (17^{ος} αι.)

4η Ενότητα. ΕΠΙΛΟΓΟΣ [3' επίλογος για την ύπαρξη θεάτρων και σε άλλες πόλεις όπως Βέροια, Έδεσσα, Πέτρες Φλώρινας κ.λπ. και την ανίχνευσή των θεατρικών δράσεων μέσα από τα «δραματικά τεκμήρια, δηλ. ειδώλια, επιγραφές, ανάγλυφα και ανάγλυφα αγγεία με παραστάσεις τραγωδιών].

ΑΦΗΓΗΣΗ: Η θεατρική δράση στο μακεδονικό χώρο εμφανίζεται την ίδια εποχή που εμφανίζεται και διαδίδεται η θεατρική τέχνη σε ολόκληρη την Ελλάδα, δηλαδή στα τελευταία χρόνια του 5^{ου} αιώνα π.Χ. Μέσα στην πρώτη εικοσιπενταετία του 4^{ου} αιώνα φαίνεται πως έχει εδραιωθεί στη συνείδηση των κατοίκων της.

EΙΚΟΝΑ: Χάρτης με τη διασπορά των ελληνικών θεάτρων.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Την ίδια εποχή κατασκευάζονται και τα πρώτα θέατρα, προσαρμοσμένα στις τοπικές ιδιομορφίες του χώρου και στην ανάλογη επάρκεια υλικών. Έτσι τα εξ ολοκλήρου λίθινα θέατρα είναι δυσεύρετα, αντίθετα κατευθύνονται σε λύσεις με πιο φθαρτά υλικά όπως είναι το ξύλο που υπάρχει άφθονο στη Μακεδονία. Κατασκευάζουν τα απολύτως απαραίτητα μέρη του θεάτρου από τοπικό λίθο και τα υπόλοιπα ή τα λαξεύουν στο μαλακό φυσικό έδαφος ή τα συμπληρώνουν με ξύλινα ικριώματα. Κατασκευάζουν τα ορατά από τους θεατές μέρη του θεάτρου, όπως η σκηνή και η ορχήστρα, από τοπικό λίθο. Το κοίλο του θεάτρου είτε λαξευόταν στο μαλακό φυσικό έδαφος ή κατασκευαζόταν με ξύλινα ικριώματα. Ορισμένες φορές τοποθετούσαν, πιθανόν στα ψηλότερα τμήματά του, απλώς στρωσίδια, απευθείας στο χωμάτινο πρανές του κοίλου. Τα θέατρα κτίζονται στις παρυφές της πόλης σε γειτνίαση με το διοικητικό της κέντρο, τα ανάκτορα των βασιλέων, ή τελείως έξω από τα τείχη.

EΙΚΟΝΕΣ: Διάφορες αναπαραστάσεις μακεδονικών θεάτρων και λεπτομέρειές τους.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Εμφανίζονται όλα τα θεατρικά είδη (τραγωδία, κωμωδία, σατυρικό δράμα) σε παραστάσεις έργων γνωστών ή γραμμένων ορισμένες φορές για συγκεκριμένες περιστάσεις «κατά παραγγελία» των Μακεδόνων βασιλέων. Από τις μαρτυρίες των ειδωλίων και των αγγείων τα σκηνικά μέσα, τα κοστούμια και τα προσώπια είναι αυτά που έχουν καθιερωθεί κατά τους κλασικούς και ελληνιστικούς χρόνους στην Αθήνα.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Θεατρικά προσώπεια, ειδώλια, ανάγλυφα αγγεία κ.λπ.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Εξακολουθεί να παρατηρείται ακμή του θεάτρου και κατά τους πρώιμους και ελληνιστικούς χρόνους, όταν, μετά την επιστροφή των εταίρων από την εκστρατεία στην Ασία εισέρευσε πλούτος στη Μακεδονία. Ακολούθησαν οι βασιλείες του Αντιγόνου Γονατά και του Δημητρίου Β' που εξασφάλισαν για πολλά χρόνια ειρήνη ηρεμία και ευημερία στην περιοχή, απαραίτητες προϋποθέσεις για να ανθίσει η θεατρική τέχνη.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Εικόνες από τον τάφο του Λύσωνα και Καλλικλή και η τοιχογραφία με τον Αντίγονο Γονατά από την Πομπηία.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Στους ρωμαϊκούς χρόνους εισέρχονται τα νέα είδη θεαμάτων που επικρατούν σε όλο τον ρωμαϊκό κόσμο. Τα παλαιότερα θέατρα μετασκευάζονται για να αντεπεξέλθουν στις απαιτήσεις των καινούργιων τύπων διασκέδασης του κοινού: τις θηριομαχίες και τις μονομαχίες.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Ζωγραφισμένη πρόσκληση μονομαχικών αγώνων από την Αγορά της Θεσσαλονίκης, ανάγλυφα με μονομάχους από Μουσεία Θεσσαλονίκης, Βέροιας, Έδεσσας κ.λπ.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Δημιουργούνται πολλά κλειστά θεατρικά κτήρια μέσα στις πόλεις σε γειτνίαση με πολυσύχναστους χώρους, αγορές, γυμνάσια, βαλανεία. Ωδεία εμφανίζονται σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Μακεδονίας, θέτοντας νέες προϋποθέσεις στη θεατρική τέχνη.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Οι θέρμες του Δίου, το βαλανείο στην Αγορά της Θεσσαλονίκης, επιγραφές γυμνασίων (Θεσσαλονίκης, Βέροιας).

ΑΦΗΓΗΣΗ: Στα ρωμαϊκά χρόνια μετατοπίζονται τα κέντρα θεατρικής δράσης. Έτσι ενώ στον 4^ο και 3^ο π.Χ. αιώνα η θεατρική δραστηριότητα εντοπίζεται στην Πέλλα, Αιγές, Όλυνθο, Αμφίπολη στα ρωμαϊκά χρόνια καθώς αλλάζουν τα κέντρα εξουσίας αλλάζουν χώρο δράσης και οι καλλιτέχνες. Άνθηση της θεατρικής τέχνη κατά τον 2^ο και 1^ο αιώνα π.Χ. και στους τέσσερις αιώνες της αυτοκρατορίας (1^{ος} αι. 4^{ος} αι. μ.Χ.) εντοπίζεται σε μεγάλες πόλεις της Μακεδονίας όπως είναι η πρωτεύουσα της επαρχίας Θεσσαλονίκη, η πρωτεύουσα του Κοινού των Μακεδόνων Βέροια και η ιερή πόλη των Μακεδόνων το Δίον.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Γενικά πλάνα των πόλεων που αναφέρονται.

ΑΦΗΓΗΣΗ: Οργανώνονται μεγάλοι αγώνες στις τρεις παραπάνω πόλεις κατά τη διάρκεια των οποίων εκτός από αθλητικούς αγώνες γίνονται αγώνες δραματικής ποιήσης (Πύθια της Θεσσαλονίκης, Ολύμπια Δίου και Βέροιας).

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Επιγραφές με ονόματα νικητών από Θεσσαλονίκη, εικόνες μονομάχων.*

ΑΦΗΓΗΣΗ: Στον 4^ο και 3^ο αιώνα π.Χ. έχουμε τον ενδιαφέροντα συνδυασμό του κτηρίου διοίκησης, δηλαδή του ανακτόρου του βασιλέως με το θέατρο ή με επίσημα ιερά (Δίον). Στους ύστερους ελληνιστικούς χρόνους, στον 2^ο και 1^ο αιώνα, και ενώ εξακολουθεί αυτή η συνύπαρξη, εμφανίζονται θεατρικά οικοδομήματα και κοντά σε αγορές ή λουτρά, μπαίνουν δηλαδή τα θεάματα στην καθημερινότητα των κατοίκων της πόλης.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Από τις θέρμες του Δίου, από το βαλανείο της Θεσσαλονίκης.*

ΑΦΗΓΗΣΗ: Πολλοί καλλιτέχνες δρουν στο μακεδονικό χώρο από τους κλασικούς χρόνους μέχρι και την ύστερη αρχαιότητα. Παρατηρείται μια πληθώρα καλλιτεχνών κατά τον 4^ο προχριστιανικό αιώνα με ταυτόχρονη έντονη πολιτική δράση κάτι το οποίο στα χρόνια της ρωμαϊκής κατάκτησης ατονεί αφού διαφοροποιείται η αντιμετώπιση των ηθοποιών.

ΕΙΚΟΝΕΣ: *Πορτρέτα και ονόματα καλλιτεχνών που έδρασαν στη Μακεδονία.*

Επισυναπτόμενο 5^ο: Οικονομικός και Διαχειριστικός Απολογισμός

Επισυναπτόμενο 6^ο:

ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΣΤΗ ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ

I. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΡΟΜΕΣ

1. Τι είναι η Διαδρομή

Η πολιτιστική διαδρομή είναι ένα **επώνυμο τουριστικό προϊόν**, ένα προϊόν πολιτιστικού τουρισμού, το οποίο διαμορφώνεται με βάση ένα συγκεκριμένο συνεκτικό στοιχείο.

Ως εκ τούτου:

- Διαθέτει ένα κεντρικό θέμα /συνεκτικό στοιχείο
- Καλύπτει μια προσδιορισμένη χωρικά περιοχή
- Αποκτά «τουριστική ταυτότητα» με μια επωνυμία – Brand .
Στόχο έχει να αποτελέσει κινητήριο μοχλό για την ανάπτυξη ορισμένης περιοχής. Μια ανάπτυξη που θα είναι βιώσιμη και οικονομικά και κοινωνικά και περιβαλλοντικά.

Στόχοι μιας Διαδρομής είναι:

- Να προσελκύσει επισκέπτες στην συγκεκριμένη περιοχή
- Να δημιουργήσει ευκαιρίες στις επιχειρήσεις και τους παραγωγούς προϊόντων και υπηρεσιών, που δραστηριοποιούνται στην συγκεκριμένη περιοχή. ώστε να αυξήσουν τα έσοδά τους
- Να προσελκύσει νέες επενδύσεις.
- Να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο.
- Ει δυνατόν να εξασφαλίσει πόρους για τη συντήρηση των αρχαιολογικών χώρων και μνημείων

Προϋποθέσεις για την επιτυχία μιας πολιτιστικής διαδρομής¹:

- i. Αξιοθέατα και συναφείς υποδομές : μνημεία, μουσεία, χώροι περιήγησης και υποδομές υποστήριξης αυτών²προσπελάσιμες και συντηρημένες, κλπ
- ii. Υποδομές σύνδεσης επί μέρους σημείων & περιήγησης: οδικό δίκτυο, μονοπάτια πεζοπορίας, ποδηλατόδρομοι , συγκοινωνίες , πεζόδρομοι, διαδρομές μέσα στους οικισμούς, προσπελάσιμες και συντηρημένες,
- iii. Επιχειρήσεις που προσφέρουν ποιοτικές υπηρεσίες, εμπλουτίζονται με καινοτόμες υπηρεσίες, και συμμετέχουν σε δίκτυο για την διαχείριση της διαδρομής.

Τα ανωτέρω προτείνονται από πολλούς μελετητές, που έχουν ασχοληθεί με τον ελληνικό τουρισμό³, έχουν συμπεριληφθεί στο νέο εγκεκριμένο κείμενο του ΣΕΣ/ΕΣΠΑ 2014-2020, καθώς και στην πρόταση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανταγωνιστικότητα- Επιχειρηματικότητα-Καινοτομία- ΕΠΑΝΕΚ , συμπεριλαμβάνονται δε στις προτεραιότητες

¹ Τα με a/a i & ii είναι στην ευθύνη των ΟΤΑ και της κεντρικής διοίκησης το a/a iii του ιδιωτικού τομέα

² Εκδοτήρια εισιτηρίων, τουαλέτες, καταστήματα μουσείων, wifi, χώροι στάθμευσης, σήμανση προσανατολισμού και ενημέρωσης, στέγαστρα, καθαριότητα χώρων κλπ.

³ Market Study Ελληνικού Τουρισμού 1999, PRC-MRB & THR 2007, McKinsey 2010, BCS 2013.

του Υπ. Τουρισμού για την νέα περίοδο 2014-2020. Για παρόμοιες δράσεις έχει μάλιστα προσδιοριστεί η χρήση των νέων χρηματοδοτικών εργαλείων, που προβλέπουν οι κανονισμοί για την νέα περίοδο⁴, κάτι που θα διευκολύνει την διοχέτευση πόρων από τα τομεακά ΕΠ και τα ΠΕΠ για την χρηματοδότησή τους.

Όμως, το εγχείρημα δημιουργίας διαδρομών, ως τουριστικών προϊόντων, στις περιφέρειες και στα αστικά κέντρα, όπως βέβαια και στα νησιά, παρουσιάζει κάποιες προκλήσεις που θα αναφερθούν στην συνέχεια.

2. Οι προκλήσεις του εγχειρήματος

Ο επιτυχής σχεδιασμός και στη συνέχεια η υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης δράσης πολιτιστικής διαδρομής προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή πολλών «παικτών» που θα συνεργαστούν, θα συμφωνήσουν και θα υιοθετήσουν το όλο εγχείρημα. αποκτώντας τρόπον τινά την «κυριότητα/ownership». Προϋποθέτει δηλαδή αποτελεσματικές **συνέργειες**.

Οι παίκτες αυτοί είναι πρώτιστα οι **τοπικοί παράγοντες**- αιρετοί των ΟΤΑ κάθε βαθμίδας και οι **τοπικοί επιχειρηματίες** με τους τυχόν υπερτοπικούς συνεργάτες τους (λχ Tour operators- TOs) και σε τελευταία ανάλυση η τοπική κοινωνία . Στην συνέχεια αρκετοί φορείς της κεντρικής διοίκησης, που έχουν ρόλο και αρμοδιότητα σε επιμέρους έργα, που θα προβλέπει ο σχεδιασμός της Διαδρομής: Υπ. Τουρισμού (Προδιαγραφές επιχειρήσεων, προβολή,...) , Πολιτισμού (αρχ. χώροι και μουσεία, προδιαγραφές προϊόντων ομοιωμάτων, ΤΑΠ , δικαιώματα φωτογράφισης,...) , ΥΠΕΚΑ (προστατευόμενες περιοχές, δάση και μονοπάτια) , Υποδομών και Μεταφορών (μεγάλοι οδικοί άξονες, λιμάνια, αεροδρόμια) , κλπ., αλλά και φορείς, όπως το ΞΕΕ, ο ΣΕΤΕ, ΜΚΟ με πανελλήνια δραστηριότητα κλπ.

Ο συντονισμός όλων αυτών των φορέων για έργα σχετικά μικρού προϋπολογισμού (θα πρέπει να επιδιωχθεί τα έργα να μην περιλαμβάνουν φαραωνικές κατασκευές που θα αλλοιώσουν τον βιώσιμο χαρακτήρα του εγχειρήματος) δεν είναι αυτονόητος, σε μια κοινωνία, μάλιστα, που δεν διακρίνεται για την ευκολία συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών ομάδων.

Για τούτο, ως λύση προτείνεται η παρουσίαση επεξεργασμένων προτάσεων στις τοπικές κοινωνίες, που θα πρέπει να τις επεξεργαστούν , να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους και να τις υιοθετήσουν, προκειμένου ο κάθε φορέας- Περιφέρεια, ΟΤΑ, φορείς επιχειρήσεων, μεμονωμένες επιχειρήσεις, ΜΚΟ- να αναλάβουν τις δράσεις που θα προβλέπονται.

Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ικανοποιητική λειτουργία και συντήρηση της Διαδρομής, ως θεματικού τουριστικού προϊόντος, απαιτείται η εξ αρχής επιλογή και εγκατάσταση αποτελεσματικού **Φορέα Διαχείρισης**.

⁴ Ολοκληρωμένες Εδαφικές Επενδύσεις (ΟΧΕ/ ΙΤΙ), Τοπική Ανάπτυξη με Πρωτοβουλία Τοπικών Κοινοτήτων (ΤΑΠΤΟΚ/ CLLD) .

Η λογική των Διαδρομών είναι ότι : μέσω της οργάνωσης ενός θεματικού «προορισμού» προσελκύουμε επισκέπτες, «ανοίγουμε» δηλαδή τους χώρους με οργανωμένο τρόπο στον Τουρισμό, που είναι ο κύριος τομέας, όσον αφορά στην αναγνώριση των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών πόρων, τη διάδοση της αξίας τους και την εξασφάλιση, όχι μόνο εσόδων για την προστασία και επιβίωσή τους στο μέλλον, αλλά και σημαντικών εσόδων στην τοπική οικονομία. Όμως, στο πλαίσιο της Διαδρομής, συνδέουμε άρρηκτα τον Τουρισμό με την τοπική παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών: με τον πρωτογενή τομέα-τοπικά προϊόντα, τη μεταποίηση, τις τουριστικές επιχειρήσεις, τη ντόπια πολιτιστική παραγωγή.

Είναι φανερό, ότι διαδρομές μπορεί και πρέπει να σχεδιάζονται με βάση τους **περιορισμούς, που επιβάλλει η προστασία των πόρων, και με την επιστημονική σοβαρότητα,** που απαιτεί αφενός η φύση τους και αφετέρου η δυνητική τους τουριστική πελατεία

3. Συγκρότηση μιας πρώτης Έκθεσης για μια πολιτιστική διαδρομή

Στη συνέχεια των ανωτέρω, συνάγουμε ότι θα πρέπει να υπάρξει μια ολιγομελής Ομάδα Σχεδιασμού για τη σύνταξη μιας πρώτης έκθεσης για την κάθε Διαδρομή. Η Ομάδα αυτή καταγράφει τα διάφορα αξιοθέατα, που θα περιληφθούν στη Διαδρομή (αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία όλων των εποχών, ιστορικά γεγονότα, κλπ ανάλογα με το συνεκτικό θέμα, που θα επιλεγεί) καθώς και θέματα προϊόντικής/ επαγγελματικής φύσης, ώστε να καταστεί δυνατή η σύνδεση της Διαδρομής με την τοπική επιχειρηματικότητα και παραγωγή του πρωτογενούς τομέα, της μεταποίησης, των ΜΜΕ κλπ. Καταγράφει επίσης αδρομερώς τις διάφορες δράσεις/έργα που θα πρέπει να περιληφθούν στο Πρόγραμμα της Διαδρομής.

Στην περίπτωση της Στερεάς Ελλάδας, η Διαδρομή μπορεί να έχει ως συνεκτικό στοιχείο τα αρχαία θέατρα (Δελφών, Ορχομενού, Ερέτριας αλλά και θέατρα Καβιρείου και Άσκρης) και τους αντίστοιχους αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία. Είναι προφανές, ότι στο υλικό Επικοινωνίας της Διαδρομής (βλ.κατωτέρω) θα ενταχθούν και όλα τα άλλα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής, φυσικά και πολιτιστικά.

II. ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ- ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ

1.-Περιεχόμενο του Προγράμματος της Διαδρομής

Η διαδρομή, όπως περιγράφεται στο παρόν, είναι ένα **πλήρες και επώνυμο τουριστικό προϊόν**, που αποτελείται από επισκέψεις σε πολιτιστικά αξιοθέατα και από μια σειρά τουριστικών και συμπληρωματικών υπηρεσιών. Οι επισκέψεις θα πρέπει προβλέπουν ξενάγηση (δια ζώσης ή ηλεκτρονική) σε όλα τα πολιτιστικά αξιοθέατα- στάσεις της Διαδρομής. Θα πρέπει να εξασφαλίζεται σχετική εξειδικευμένη και εξαντλητική ερμηνεία/πληροφόρηση (έντυπη και ηλεκτρονική), που θα μπορεί να λάβει ο δυνητικός τουρίστας **πριν, κατά και μετά** την επίσκεψη,

Μελέτες και έργα

Οι τεχνικές μελέτες και τα έργα που απαιτούνται :

α) για την αποκατάσταση και ανάδειξη των μνημείων και βελτίωση των επισκέψεων στους αρχαιολογικούς χώρους και

β) για τη δημιουργία ή βελτίωση των υποδομών

θα πρέπει να καταγραφούν λεπτομερώς.

Πιο συγκεκριμένα : **ΠΡΟΣΟΧΗ** Εδώ να γραφούν οι μελέτες του **ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ** και τα **ώριμα έργα**.

Εκτός, από τα αμιγώς αρχαιολογικού χαρακτήρα έργα, θα πρέπει να προβλεφθούν και έργα υποδομών στους αρχαιολογικούς χώρους, όπου τέτοια έργα απαιτούνται (π.χ. πυροπροστασία, αντικεραυνική προστασία, αποχέτευση ομβρίων, κλπ), καθώς και βελτιώσεις της προσπέλασης και της στάθμευσης στους χώρους.

Οργανωτικές (soft) δράσεις

Εκτός από τις υποδομές αρχαιολογικού ενδιαφέροντος και τα έργα γενικής υποδομής, που θα απαιτήσει η Διαδρομή θα πρέπει να προβλεφθούν και τα ακόλουθα (όχι αναγκαστικά κατά χρονική σειρά).

1.-Κατάρτιση αρχικού marketing plan με πρόταση για branding, σχεδιασμός λογότυπου και δημιουργικού της Διαδρομής. Το marketing plan θα πρέπει να υλοποιηθεί και να τηρηθεί απαραίτητα ο λογότυπος, ενώ και το δημιουργικό της διαδρομής θα πρέπει να τηρηθεί για περίοδο τουλάχιστον 3-5 ετών, οπότε και θα πρέπει να αξιολογηθούν τα αποτελέσματά τους και η ανάγκη τροποποίησης-ανανέωσής τους. Το marketing plan θα υποδείξει αγορές, τμήματα αγορών (segments) και τρόπους προσέγγισης-προσέλκυσης ζήτησης ειδικών ενδιαφερόντων. Δια του branding θα επιδιωχθεί η καθιέρωση της «ταυτότητας» της Διαδρομής.

2.- Σχεδιασμός των μέσων (media plan) για διαφήμιση και δημόσιες σχέσεις, στη βάση των υποδείξεων του marketing plan

3.-Σχεδιασμός και υλοποίηση ενός «γεγονότος» για την έναρξη της Διαδρομής (launching event) που θα τύχει ευρείας δημοσιότητας

4.-Αναθεώρηση-επικαιροποίηση του marketing plan περί τα μέσα της προγραμματικής περιόδου (περί το 2007-2008) και συσχετισμός με τον επικοινωνιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας (χωρίς να αποτελεί τμήμα αυτής).

5.-Δράσεις προβολής (διαφημιστικές ενέργειες και ενέργειες δημοσίων σχέσεων) καθ' όλη τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου, σύμφωνα με το marketing plan. Στις ενέργειες δημοσίων σχέσεων περιλαμβάνεται και η παραγωγή ή αγορά συλλεκτικών δώρων, σχετικών με τη Διαδρομή, που θα προορίζονται για δημοσιογράφους και γενικά για πρόσωπα που

επηρεάζουν την κοινή γνώμη. Επίσης περιλαμβάνονται η εκτύπωση του έντυπου και η δημιουργία του ηλεκτρονικού υλικού της Διαδρομής. Θα πρέπει να προβλέπεται επανεκτύπωση των εντύπων της διαδρομής περί τα μέσα της προγραμματικής περιόδου, μετά από τυχόν ενημέρωσή τους, αλλά και έκδοσή τους σε πρόσθετες ξένες γλώσσες (όχι μόνο ελληνικά και αγγλικά, αλλά και γαλλικά, ιταλικά, γερμανικά, ρωσικά)

6.-Μελέτη για την οργάνωση της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας στα οφέλη από τη Διαδρομή : μέσω της μελέτης αυτής: θα εκπονηθούν οι προδιαγραφές ανά κλάδο καταστημάτων υγειονομικού ενδιαφέροντος (ταβέρνες, καφεενία κλπ), καταστημάτων λιανικής πώλησης ενθυμίων κλπ ειδών, που ενδιαφέρουν τους τουρίστες, αλλά και ανά παραγόμενο τοπικό προϊόν/παραγωγό κλπ, που θα συνδεθούν με τη Διαδρομή, θα καταρτιστεί **τυπική σύμβαση** (υπόδειγμα) και καταστατικό του Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας, θα εντοπιστούν και καταγραφούν τα καταστήματα αυτά και οι παραγωγοί τοπικών προϊόντων, και θα καταγραφούν όλες οι αναγκαίες για τη **σύνδεση της Διαδρομής** με τα εν λόγω καταστήματα και παραγωγούς ενέργειες, συμπεριλαμβανομένων των τυχόν εν ισχύ κινήτρων για τη βελτίωση των χώρων, τυχόν πιστοποίηση, όπου αυτό είναι δυνατό κλπ.

7.-Εφαρμογή της μελέτης της προηγούμενης παραγράφου. Ας σημειωθεί ότι το κόστος που θα υπάρξει για την προβολή των εν λόγω επιχειρήσεων, ως τμήματος της Διαδρομής θα περιληφθεί στα ανωτέρω υπό στοιχ. 4 και 5.

8.-Συντήρηση και διαρκής ενημέρωση του κόμβου της Διαδρομής και ενδεχόμενη αναθεώρησή του στα μέσα της προγραμματικής περιόδου (προσθήκη γλωσσών, νέο περιεχόμενο κλπ)

9.-Ανάπτυξη ψηφιακής στρατηγικής επικοινωνίας (μέσω ειδικής μελέτης). Παρακάτω αναλύεται χωριστά το περιεχόμενο και τα έργα που θ' απαιτηθούν για την ψηφιακή στήριξη και ολοκλήρωση της Διαδρομής

10.-Συγκοινωνιακή προσέγγιση της σήμανσης και των μικρών βελτιώσεων στην πρόσβαση στους χώρους της Διαδρομής (συνοπτική μελέτη ειδικότητας συγκοινωνιολόγου)

11.- Κατάρτιση προδιαγραφών για την επιλογή τουριστικού γραφείου ή γραφείων, που θα εκτελεί τη Διαδρομή (και θα διαθέτει το έντυπο υλικό της, ενώ θα προβάλλεται και στον κόμβο της Διαδρομής) και κατάρτιση Πρόσκλησης Εκδήλωσης Ενδιαφέροντος για Τουριστικά Γραφεία.

12.-Τέλος , θα πρέπει να προβλεφθεί **σύστημα διαχείρισης επισκεπτών** στους πιο πολυσύχναστους χώρους και μουσεία και δυνητικά σε όλους τους χώρους της Διαδρομής, όπου δεν υφίσταται

13.-Ψηφιακά όπλα της Διαδρομής- Ψηφιακές δράσεις

- **Ψηφιοποίηση** (σύμφωνα με τις Καλές Πρακτικές βλ. και <http://digitization.hpvlab.ceid.upatras.gr>) και καταχώρηση φωτογραφιών, βίντεο και κειμένων τεκμηρίωσης σχετικά με τα σημεία ενδιαφέροντος της Διαδρομής και τα αξιοθέατα της ευρύτερης περιοχής (**Ψηφιοποίηση-Τεκμηρίωση**).
- **Δημιουργία ειδικού site πολιτιστικού –τουριστικού περιεχομένου** με responsive design και για έξυπνες φορητές συσκευές. Για παράδειγμα: ψηφιακοί χάρτες θα παρουσιάζουν την Διαδρομή και τα άλλα πολυθεματικά αξιοθέατα στο πλαίσιο της ευρύτερης περιοχής,στην οποία ανήκουν. Με ειδικές διαδικτυακές εφαρμογές θα δίνεται η δυνατότητα προετοιμασίας της επίσκεψης (καταλύματα, εστίαση, περίπατοι, άλλα αξιοθέατα, νοητικός προσανατολισμός, προτάσεις για πλήρη αξιοποίηση της επίσκεψης). Παράλληλα η **εισαγωγή της Διαδρομής, ως προορισμού**, σε ευρέως διαδεδομένες ταξιδιωτικές πλατφόρμες π.χ. tripadvisor, lonely planet, θα αυξήσει σημαντικά τη διαδικτυακή προβολή τους. (**Ενημέρωση**)
- **Ένταξη της Διαδρομής σε κοινωνικά δίκτυα**(facebook, pinterest, twitter) ώστε να δημιουργηθεί μια ψηφιακή κοινότητα με μεγάλες δυνατότητες διεύρυνσης. Η θεμελίωση σχέσεων επικοινωνίας μέσω των δικτύων αυτών θα ενισχύσει την παρουσία των χώρων της Διαδρομής στο διαδικτυακό «γίνεσθαι» και θα προσδώσει ιδιαίτερη δυναμική στη συνεχή διεύρυνση του κοινού τους. Η ανάπτυξη στρατηγικών επικοινωνίας θα προδιαγράψει τις ειδικές δράσεις που θα υλοποιηθούν με στόχο τη βελτιστοποίηση των αποτελεσμάτων.(**Δικτύωση -διεύρυνση κοινών**).
- **Ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών και δημιουργία εγκαταστάσεων και εκθεμάτων**. Αυτά θα λειτουργούν ως ερμηνευτικά μέσα για την αποκωδικοποίηση της πληροφορίας, που παρέχεται στους επισκέπτες, στο διαδίκτυο και στο φυσικό χώρο (επιλεγμένα σημεία της Διαδρομής). Η δημιουργία ακουστικών ξεναγήσεων, σύνθετων αφηγηματικών εφαρμογών, εφαρμογών κινητών τηλεφώνων και διαδραστικών εγκαταστάσεων- εκθεμάτων αναδεικνύει τις «ιστορίες» που συνδέονται με τους χώρους της Διαδρομής με διάφορους τρόπους (ήχος, εικόνα, βίντεο) και από διάφορες οπτικές (επιστήμονες, τοπική κοινωνία, επισκέπτες).

Μόνο αν η πολιτιστική Διαδρομή αντιμετωπιστεί με τη συγκεκριμένη αντίληψη, ως ένα δηλαδή πλήρες και επώνυμο τουριστικό προϊόν, μπορεί να επιτύχει να προσελκύσει τουριστική πελατεία πολιτιστικού τουρισμού στην πράξη (σήμερα η σχετική ζήτηση διακινείται μόνο προς Δελφούς) και να μεγιστοποιήσει τα οφέλη για την τοπική οικονομία και κοινωνία.